

**Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”
na lata 2023 - 2027**

Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”

ul. Wieluńska 11, 98-320 Osjaków tel./fax. 43 842 3522

www.krainawarty.pl; email: lgd@krainawarty.pl

Osjaków, maj 2023r.

Spis treści

Wykaz skrótów:.....	3
Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego.....	4
Nazwa LGD i forma prawna	4
Opis procesu tworzenia partnerstwa.....	4
Ogólny opis struktury LGD.....	7
Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego.....	9
Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	9
Wskazanie dokumentów regulującego działanie LGD.....	10
Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	11
Zwięzły opis obszaru.....	11
Mapa obszaru objętego LSR.....	12
Wyjaśnienie dlaczego dany obszar odpowiedni dla strategii	12
Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR	15
Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	18
Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia	24
Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/ strategiami	24
Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.....	25
Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR.....	27
Rozdział VI. Cele i wskaźniki	28
Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	34
Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji	34
Zakres procedur	34
Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru	35
Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji zostanie uwzględniona innowacyjność	36
Informacja o ewentualnej realizacji projektów grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.	37
Rozdział VIII. Plan działania	37
Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.....	37
Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR.	38
Rozdział IX. Plan finansowy LSR.....	38
Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD powiązane z celami i przedsięwzięciami, 38	
Rozdział X. Monitoring i ewaluacja.....	39
Rozdział XI. Załączniki do LSR.....	43

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Cele i przedsięwzięcia.	43
Budżet LSR - w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia.....	51
Plan wykorzystania budżetu LSR – wykazujący wykorzystanie zakontraktowanych środków w podziale na poszczególne fundusze i lata.	52
Rozdział XII. Wykaz wykorzystanej literatury	53

Wykaz skrótów:

LGD - Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”

LSR- strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”

Rada – Rada Programowa Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”

PS WPR – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

PROW - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

RPO – Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego

Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”

UE – Unia Europejska

GUS – Główny Urząd Statystyczny

PUP – Państwowy Urząd Pracy

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

MGOPS – Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Kraina - Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”

CEIGD – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

SW – Samorząd Województwa Łódzkiego

OZE – Odnawialne Źródła Energii

JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego

JSPF- jednostki sektora finansów publicznych

EFRR - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

EFSI - Europejskie Fundusze Społeczne i Inwestycyjne

LEADER - działanie LEADER

RLKS - rozwój lokalny kierowany przez społeczność, w przypadku EFRROW jest to działanie LEADER

RDOŚ –Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

PWIS – Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny

RFIL - Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych

RFPL: PIS- Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

WFOŚiGW - Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi

FDS- Fundusz Dróg Samorządowych

NCK - Narodowe Centrum Kultury

MSWiA - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Wytyczne- wytyczne instytucji zarządzającej (Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy o PS WPR;

IZ - instytucja zarządzająca programem, którą jest:

a) Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w przypadku PS WPR,

b) zarząd województwa w przypadku programów regionalnych;

MRiRW – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;

ZW - zarząd województwa, o którym mowa w art. 3 ust. 1 i art. 6 ustawy RLKS;

Wdrażanie LSR – wsparcie, o którym mowa w art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060;

Zarządzanie LSR – wsparcie, o którym mowa w art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060;

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

Nazwa LGD i forma prawna

Nazwa: Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”

Numer KRS: 0000297660

Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym partnerstwem trójsektorowym, w rozumieniu obowiązujących przepisów prawa krajowego i europejskiego zrzeszającym osoby fizyczne, osoby prawne w tym jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej tworzącym Stowarzyszenie w myśl art. 2 ustawy Prawo o stowarzyszeniach z dnia 7 kwietnia 1989r. (tj. Dz. U. z 2015 , poz. 1393),

Opis procesu tworzenia partnerstwa

Lokalna Strategia Rozwoju „Kraina Wielkiego Łuku Warty” została wypracowana w oparciu o partnerstwo lokalne budowane od 2007 roku. Model ten określa się mianem partycypacyjnego, polegającego na zaangażowaniu w proces planowania strategicznego lokalnych liderów społecznych, publicznych, gospodarczych, rolników, mieszkańców w tym seniorów osób młodych do 25 roku życia. Ma on bowiem być gwarantem rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego, a zatem stanowi o najbardziej długofalowych jej efektach. Ukierunkowana jest na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Pierwsze spotkanie założycieli, w tym Wójtów i Burmistrza odbyło się w Osjakowie we wrześniu 2007 roku. Na mocy powyższego postanowienia zostało utworzone Stowarzyszenie „Jurajska Kraina Warty” LGD – zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w marcu 2008 roku. W procesie formowania Stowarzyszenia czynnie uczestniczyli mieszkańcy wszystkich gmin w LGD poprzez udział w spotkaniach informacyjnych i szkoleniach dla grup liderów. Realizowane były również prace w zespołach roboczych, mające na celu określenie kierunków działań oraz struktury Stowarzyszenia. We wrześniu 2008 roku dokonano zmiany nazwy na Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”. W 2010 roku Zarząd przyjął w poczet stowarzyszenia Gminę i Miasto Pajęczno oraz Gminy Rząśnia i Rusiec. Kolejne rozszerzenie miało miejsce w 2011 roku, gdzie przyłączono następujące gminy: Szczerców, Kluki, Siemkowice, Kiełczygłów, Strzelce Wielkie oraz Sulmierzyce. Podobna procedura miała miejsce w 2015 roku, w wyniku której do Lokalnej Grupy Działania przystąpiły cztery gminy tj: Bełchatów, Kleszczów, Nowa Brzeźnica oraz Lgota Wielka. Obecnie obszar wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju liczy osiemnaście gmin z terenu województwa łódzkiego.

Spośród wszystkich gmin wchodzących w skład stowarzyszenia piętnaście z nich realizowało Lokalną Strategię Rozwoju w ramach Leadera na lata 2007-2013. Natomiast po dołączeniu Gminy, Kleszczów, Nowa Brzeźnica oraz Lgota Wielka przy realizacji LSR na lata 2014-2020 uczestniczyło 18 gmin, które nadal deklarują współpracę i zaangażowanie przy opracowaniu niniejszej strategii.

W myśl programu Leader w celu pobudzenia aktywności społecznej i budowania kapitału społecznego oraz partycypacyjnego charakteru tworzenia partnerstw, Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” była organizatorem wielu wydarzeń kulturalnych oraz imprez cyklicznych tj. „Nadwarciańskie Noce”, „Nadwarciański Jarmark”, Nadwarciańskie Smaki. LGD była również organizatorem czterech projektów współpracy tj.: „Co Kraj To Obyczaj” „Szlakiem Lokalnych Atrakcji Kulturowych” „Folklorystyczny Obszar Lokalnych Ludowych Konfrontacji” i „Warta –Atrakcyjny Region Turystyki Aktywnej”

Niezwykłą popularnością cieszą się spływy kajakowe wzdłuż rzeki Warty. W związku z tym, iż liczba turystów spędzających czas na naszym obszarze zwiększa się z roku na rok, oznakowaliśmy rzekę Wartę ukazując trasy kajakowe, miejsca wodowania, czy też te warte zwiedzenia tworząc zjawisko synergii pomiędzy mieszkańcami obszarów wiejskich a potencjalnymi turystami oraz przedsiębiorcami i właścicielami małych gospodarstw rolnych wokół miejsc atrakcji turystycznych.

Ponadto w każdej gminie wchodzącej w skład stowarzyszenia odbywały się spotkania aktywizujące, które służyły budowaniu kapitału społecznego i przynależności do regionu. Podczas spotkań kreowaliśmy potrzebę kultywowania tradycji na obszarach wiejskich oraz budowania wspólnej marki i promocji nadwarciańskiego regionu, w tym produktów lokalnych. Mobilizowaliśmy społeczność lokalną do promowania lokalnych produktów, folkloru i tradycji, co w efekcie przyczyniło się do podniesienia świadomości mieszkańców o potrzebie aplikowania o środki unijne za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania.

W ramach działania Wdrażanie Lokalnych Strategii zostało zrealizowanych wiele projektów na terenie gmin należących do obszaru realizacji LSR. Wnioski o dofinansowanie mogły składać osoby fizyczne i prawne zameldowane lub prowadzące działalność na obszarze Lokalnej Grupy Działania. Mimo, iż pisanie wniosków nie jest łatwe, nie brakowało chętnych po unijne środki. Największym zainteresowaniem cieszyły się tzw. małe projekty, projekty grantowe, premia na podejmowanie działalności gospodarczej, zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz odnowa i rozwój wsi. W ramach tych działań beneficjenci budowali place zabaw, boiska, odremontowali świetlice, kościoły, zakupili stroje oraz zorganizowali wiele imprez.

Dzięki wsparciu Lokalnej Grupy Działania prężnie działają Stowarzyszenia i Koła Gospodyń Wiejskich. Spotykając się i uczestnicząc w imprezach aktywizują się oraz czerpią cenne informacje na zasadzie dobrych praktyk. Lokalna Grupa Działania w dużej mierze przyczyniła się do tego, gdyż chętnie wspiera działania tych małych organizacji. Dzięki środkom pochodzących z programu Leader mieszkańcy często mają możliwość zorganizowania lokalnych imprez, czy też doposażenia miejsca spotkań, które jest niezbędne przy tego typu działaniach. Realizowane przez Nas zadania z pewnością przyczyniają się do odbudowania dziedzictwa kulturowego, podnosząc jednocześnie atrakcyjność naszych małych ojczyzn.

Partnerzy Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” posiadają duże doświadczenie w realizacji projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Głównym efektem realizacji operacji jest podniesienie jakości życia mieszkańców wsi oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju lokalnego zaplecza rekreacyjno-wypoczynkowego. Dzięki inwestycjom powstało wiele miejsc integracji, wypoczynku a miejscowości zyskały na atrakcyjności. W tabeli poniżej przedstawiono dotychczasowe doświadczenie partnerów LGD w latach 2014-2020.

Tabela 1 Doświadczenie Gmin w pozyskaniu środków pozabudżetowych

Lp.	Nazwa Beneficjenta	Tytuł projektu	Źródło finansowania
1.	Gmina Pątnów	Przebudowa boiska sportowego w Bieńcu wraz z budową infrastruktury towarzyszącej	UM WŁ
2.	Gmina Pątnów	„Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej w Załęczu Wielkim”	RFIL
3.	Gmina Pątnów	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Pątnów (Warszawka)	RFIL
4.	Gmina Osjaków	„Nasz wspólny zielony rynek -Rewitalizacja parku w Osjakowie”	UM WŁ
5.	Gmina Osjaków	"Altanka"	UM WŁ
6.	Gmina Konopnica	„Przebudowa dróg wewnętrznych w miejscowości Strobin”	RFPL: PIS
7.	Gmina Konopnica	„Modernizacja budynku Gminnego Centrum Kultury i Biblioteki Publicznej w Konopnicy”	RFPL: PIS
8.	Gmina Wierzchlas	Podniesienie atrakcyjności turystycznej wsi Toporów poprzez odnowę Centrum	UM WŁ
9.	Gmina Wierzchlas	Przebudowa drogi rolniczej Mierzyce - Opatów - etap III	UM WŁ

10.	Miasto i Gmina Działoszyn	Przebudowa targowiska Gminnego w Działoszynie	UM WŁ
11.	Miasto i Gmina Działoszyn	„Wyposażenie Punktu Informacji Turystycznej na rzecz społeczności lokalnej”	UM WŁ
12.	Gmina i Miasto Pajęczno	„Zakup i montaż systemów energetycznych wykorzystujących odnawialne źródła energii w budynkach użyteczności publicznej należących do Gminy Pajęczno”	WFOS
13.	Gmina i Miasto Pajęczno	„Odnawialne źródła energii w Gminie Pajęczno”	UM WŁ
14.	Gmina Siemkowice	Budowa hali sportowej w Siemkowicach wraz z zagospodarowaniem terenu	RFPL: PIS
15.	Gmina Siemkowice	Rewitalizacja Zabytkowego Dworu Obronnego i Parku w Siemkowicach	RFPL: PIS
16.	Gmina Kielczygłów	"Plac zabaw w miejscowości Chorzew"	UM WŁ
17.	Gmina Kielczygłów	"Budowa odcinka chodnika w miejscowości Chruścińskie"	UM WŁ
18.	Gmina Rząśnia	„Uzbrojenie nowo powstałych terenów zabudowy jednorodzinnej w miejscowości Rząśnia poprzez rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej”.	RFPL: PIS
20.	Gmina Sulmierzyce	Budowa kuchni przy żłobku w miejscowości Sulmierzyce	RFPL: PIS
21.	Gmina Sulmierzyce	Droga w miejscowości Bieliki	RFPL: PIS
23.	Gmina Strzelce Wielkie	Przebudowa drogi dojazdowej do pól w miejscowości Wola Jankowska, Gmina Strzelce Wielkie o długości odcinka 403,29 m”	UM WŁ
24.	Gmina Nowa Brzeźnica	„Kompleksowa termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Nowej Brzeźnicy oraz budynku Publicznej Szkoły Podstawowej w Nowej Brzeźnicy - świetlica i sala gimnastyczna”	UM WŁ
25.	Gmina Nowa Brzeźnica	"Budowa oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa ujęć wody na terenie gminy Nowa Brzeźnica"	UM WŁ
26.	Gmina Rusiec	„Przebudowa drogi gminnej nr 101002E Rusiec – Dębina”	RFPL: PIS
27.	Gmina Rusiec	„Przebudowa drogi gminnej nr 103008E w miejscowości Dąbrowa Rusiecka”	RFPL: PIS
28.	Gmina Szczerców	Przebudowa i rozbudowa drogi gminnej 101058E w miejscowości Grudna.	FDS
29.	Gmina Szczerców	Przebudowa drogi gminnej w ul. Żeromskiego w Szczercowie	FDS
30.	Gmina Kluki	„Pachnące Ogrody – Utworzenie strefy relaksu w Gminie Kluki”	UM WŁ
31.	Gmina Kluki	„Budowa Odnawialnych Źródeł Energii na terenie Gminy Kluki”.	UM WŁ

32.	Gmina Bełchatów	Przebudowa drogi Gminnej Nr 101260E w miejscowości Oleśnik	RFPL: PIS
33.	Gmina Bełchatów	Przebudowa drogi Gminnej Nr 101258E w miejscowości Korczew	RFPL: PIS
34.	Gmina Kleszczów	Budowa infrastruktury elektroenergetycznej i oświetlenia ulicznego w sołectwie Wolica oraz przy ulicy Akacyjowej i Długiej w Łękińsku.	RFPL: PIS
35.	Gmina Kleszczów	Budowa zespołu boisk sportowych w Czyżowie	RFPL: PIS
36.	Gmina Lgota Wielka	„Modernizacja infrastruktury drogowej na terenie Gminy Lgota Wielka część I”	RFPL: PIS
37.	Gmina Lgota Wielka	„Modernizacja infrastruktury drogowej na terenie Gminy Lgota Wielka część IV”	RFPL: PIS
38.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Trębaczew	"Zahulam tak, jak mój ojciec i dziad. II edycja"	NCK
39.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Trębaczew	"Zahulam tak, jak mój ojciec i dziad"	NCK
40.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Trębaczew	"Od chodzonego do poloneza"	NCK
41.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Trębaczew	"K(Ś)wietna tradycja"	NCK
42.	Ochotnicza Straż Pożarna w Osinie	Zakup wyposażenia wykorzystywanego do udzielania pomocy w transporcie osób mających trudności w samodzielnym dotarciu do punktów szczepień przeciwko wirusowi SARS CoV2	MSWiA
43.	Ochotnicza Straż Pożarna w Osinie	Dofinansowanie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych	MSWiA

Źródło: opracowanie własne na podstawie na danych LGD

Program Leader przyczynił się do szybszego rozwoju obszarów wiejskich, realnej poprawy warunków życia ludności zamieszkującej te obszary oraz stał się innowacyjnym sposobem rozwiązywania występujących problemów. W związku z powyższym w nowym okresie programowania 2023-2027 Lokalna Grupa Działania nadal będzie angażować społeczność lokalną oraz dbać o rozwój obszarów przez nich zamieszkiwanych.

Ogólny opis struktury LGD

Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”, która przyjęła formę prawną stowarzyszenia, posiada otwartą formułę przyjmowania nowych członków. Oznacza to, że do LGD przystąpić może każdy, kto spełni kryteria określone w statucie. Przystąpienie członków do Stowarzyszenia odbyło się zgodnie z zasadą inkluzywnego charakteru działalności LGD rozumiany jako przewidziana w statucie otwartość stowarzyszenia na nowych członków, jako powszechny, dostępny dla każdego z obszaru działania LGD integracyjno-aktywizujący charakter. Każdy mieszkaniec obszaru LGD „Kraina Wielkiego Łuku Warty” ma bezpośredni kontakt z biurem LGD czynnym od poniedziałku do piątku w godzinach od 7,00 do 15,00 lub wgląd i pobranie przez upublicznienie dokumentów dla potencjalnego członka na stronie internetowej www.krainawarty.pl. Pomimo satysfakcjonującego składu i reprezentatywności, LGD zamierza kontynuować działania nastawione na poszerzanie składu partnerstwa. Liczba członków stowarzyszenia wynosi 122 osób. Reprezentatywność grup interesów poszczególnych sektorów w składzie LGD nie przekracza 49 %. Wyodrębniono nowe grupy interesu sektora gospodarczego - gospodarstwa rolne/rolnicy oraz seniorzy.

W skład grup interesu sektora społecznego weszły najprężniej działające organizacje pozarządowe, mające równocześnie bogate doświadczenie w pozyskiwaniu zewnętrznych funduszy i zarządzaniu projektami, będące organizacjami o charakterze kulturowym, a także przedstawiciele instytucji oraz organizacji, które najczęściej funkcjonując na lokalnym terenie są jednocześnie inicjatorami najważniejszych wydarzeń w życiu społecznym, kulturowym i sportowo-rekreacyjnym w szerszym zakresie. Dużą grupę wśród mieszkańców stanowią lokalni liderzy, w tym seniorzy i osoby młode do 25 roku życia.

Obligatoryjnymi elementami w strukturze Stowarzyszenia są:

1. Walne Zebranie Członków
2. Zarząd
3. Komisja Rewizyjna
4. Rada Programowa.

Kadencja organów trwa 4 lata co zapewnia kadencyjność organów.

Członkowie Stowarzyszenia mają prawo:

- a) wybierać i być wybieranym do władz Stowarzyszenia,
- b) zgłaszać bezpośrednio Zarządowi LGD wnioski i postulaty dotyczące funkcjonowania LGD w tym wdrażania LSR oraz pogłębiania partnerstwa między członkami LGD, na zasadach określonych w regulaminie uchwalonym przez Zarząd LGD,
- c) brać udział w organizowanych przez Stowarzyszenie przedsięwzięciach o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym,
- d) wstępu na imprezy kulturalne organizowane przez Stowarzyszenie,
- e) zgłaszać propozycje/inicjatywy dotyczące funkcjonowania LGD i wdrażania LSR,
- f) uczestniczyć wraz z innymi członkami LGD w panelach dyskusyjnych oraz forach internetowych dotyczących funkcjonowania LGD oraz wdrażania LSR udostępnionych w tym celu przez Zarząd LGD,
- g) Uczestniczyć w tematycznych zespołach doradczych powołanych przez Walne Zgromadzenie Członków.

Walne Zebranie Członków

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków, które tworzą wszyscy członkowie LGD. Walne Zebranie Członków zwołuje Zarząd co najmniej jeden raz na rok z własnej inicjatywy lub na pisemny wniosek Komisji Rewizyjnej lub co najmniej 1/5 liczby członków Stowarzyszenia, powiadamiając o jego terminie, miejscu obrad i propozycjach porządku obrad wszystkich członków Stowarzyszenia **drogą elektroniczną** lub w każdy inny skuteczny sposób co najmniej na 7 dni przed terminem rozpoczęcia obrad. W walnym zebraniu powinna uczestniczyć co najmniej połowa członków uprawnionych do głosowania, mogą uczestniczyć także zaproszeni przez Zarząd goście.

Zarząd

Zarząd składa się z Prezesa, Wiceprezesa i od 3 do 7 członków, wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Wyboru członków zarządu należy tak dokonać, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie mogła kontrolować decyzji w sprawie wyboru. W szczególności żadna grupa interesu nie może posiadać więcej niż 49% praw głosu. W skład Zarządu powinien wchodzić przedstawiciel seniorów (osób w wieku powyżej 60 lat) oraz ludzi młodych (osób wieku poniżej 25 lat).

Komisja Rewizyjna

Komisja Rewizyjna składa się z Przewodniczącego i od 2 do 7 członków, wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków spośród członków Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”. Wyboru członków komisji należy tak dokonać, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie mogła kontrolować decyzji w sprawie wyboru. W szczególności żadna grupa interesu nie może posiadać więcej niż 49% praw głosu. W skład Zarządu powinien wchodzić przedstawiciel seniorów (osób w wieku powyżej 60 lat) oraz ludzi młodych (osób wieku poniżej 25 lat).

Rada Programowa

Rada Programowa składa się z Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego oraz od 7 do 16 członków wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków spośród członków Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”. W skład Rady wchodzi przedstawiciele grup interesu sektora społecznego, sektora gospodarczego i sektora publicznego. Wyboru członków Rady należy tak dokonać, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie mogła kontrolować decyzji w sprawie wyboru. W szczególności żadna grupa interesu nie może posiadać więcej niż 49% praw głosu

Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego

Rada Programowa jest wybierana i odwoływana przez Walne Zebranie Członków spośród członków stowarzyszenia. Składa się z partnerów grup interesu publicznych, gospodarczych i społecznych. Ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu w składzie Rady nie może mieć więcej niż 49% praw głosu przy podejmowaniu decyzji. Wyodrębniono nowe grupy interesu sektora gospodarczego - gospodarstwa rolne/rolnicy oraz seniorzy.

Odpowiedni parytet musi być zachowany każdorazowo na etapie głosowania. W związku z powyższym został utworzony rejestr grupy interesów, który będzie umożliwiał identyfikację charakteru powiązań członków organu decyzyjnego z wnioskodawcami/ poszczególnymi projektami.

Żaden z członków Rady Programowej nie jest zatrudniony w strukturach LGD, ani nie jest członkiem któregośkolwiek z organów LGD. W składzie 1 osobowej Rady Programowej znajduje się sześć kobiet, z czego dwie kobiety to rolniczki, seniorka, przedsiębiorczyni, reprezentantka Stowarzyszenia i pracownik jst oraz pięciu mężczyzn, z czego dwóch to pracownicy jst, reprezentant OSP, sołtys i senior.

Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalanie kwot wsparcia. Wybór operacji dokonywany jest zgodnie z procedurą ich wyboru. Procedura ta przewiduje, że w ocenie danego wniosku nie mogą uczestniczyć ci członkowie Rady, wobec których mogą zaistnieć wątpliwości co do ich bezstronności w ocenie:

- są związane z projektodawcą więzami rodzinnymi lub służbowymi,
- gdy wniosek dotyczy podmiotu, który reprezentuje,
- w przypadku ubiegania się przez członka Rady o wybór jego operacji.

Wnioskodawca lub grantobiorca może zakwestionować uzyskaną ocenę za pomocą protestu. Protest stanowiący wniosek o przeprowadzenie postępowania dotyczącego ponownej weryfikacji przeprowadzonej oceny pod kątem jej zgodności z kryteriami wyboru projektów powinien być złożony pisemnie, na formularzu udostępnionym przez Lokalną Grupę Działania. Przesłanki wniesienia protestu:

- negatywna ocena zgodności operacji z LSR,
- nieuzyskanie przez operację minimalnej liczby punktów,
- wynik wyboru, który powoduje, że operacja nie mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze wniosków o udzielenie wsparcia.

Negatywną oceną jest ocena w zakresie której projekt nie uzyskał wymaganej liczby punktów lub nie spełnił kryteriów wyboru projektów, na skutek czego nie może być wybrany do dofinansowania i skierowany do kolejnego etapu oceny.

Protest jest wnoszony w terminie 7 dni od dnia doręczenia informacji o wyniku oceny jego projektu. Procedury wyboru operacji, grantobiorców wraz z Regulaminem Rady Programowej oraz ogłoszenie o naborze wniosków o udzielenie wsparcia, listy operacji zgodnych z LSR, listy operacji wybranych, ze wskazaniem, które z operacji mieszczą się w limicie środków, a także protokoły z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy zostają podane do publicznej wiadomości na stronie internetowej stowarzyszenia. Powyższe uregulowania dotyczące Rady Programowej zawierają zapisy w statucie stowarzyszenia, natomiast szczegółowe kwestie dotyczące funkcjonowania tego organu tj. organizację wewnętrzną i tryb pracy zawiera Regulamin Rady Programowej oraz procedury wyboru

operacji. Przyjęte w nim zasady gwarantują przejrzystość, demokratyczność i jawność funkcjonowania i podejmowania decyzji. Decyzje przez członków Rady są podejmowane na zasadzie współuczestnictwa wszystkich członków lub wymaganego quorum, przy zachowaniu podporządkowania się woli większości i poszanowaniu praw członków oraz zachowaniu bezstronności w podejmowaniu decyzji.

Wskazanie dokumentów regulującego działanie LGD

Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” z siedzibą w Osjakowie posiada status stowarzyszenia, zasady i procedury funkcjonowania Biura oraz organów LGD określa:

- statut,
- regulamin biura,
- regulamin wynagradzania,
- regulamin Walnego Zebrania,
- regulamin Rady Programowej,
- regulamin Komisji Rewizyjnej,
- regulamin Zarządu.

Najważniejszym dokumentem sankcjonującym wszelkie aspekty funkcjonowania LGD jest statut, którego zmiany może dokonać wyłącznie Walne Zebranie Członków. Tworzenie, aktualizacja i uchwalanie regulaminu biura oraz regulaminu wynagradzania, należy do kompetencji Zarządu. Statut jako najważniejszy dokument określa cele i sposoby działania stowarzyszenia, wymagania i obowiązki członków, kompetencje organów i sposób ich wyboru. Proces aplikacji jest ograniczony jedynie wiekiem potencjalnego kandydata i przynależnością do grupy interesu mogącej kontrolować proces decyzyjny danego organu. Członek LGD „Kraina Wielkiego Łuku Warty” zgodnie z zapisami Statutu może zgłaszać bezpośrednio Zarządowi LGD wnioski i postulaty dotyczące funkcjonowania LGD, w tym wdrażania LSR oraz pogłębiania partnerstwa między członkami LGD, uczestniczyć wraz z innymi członkami LGD w panelach dyskusyjnych oraz forach internetowych dotyczących funkcjonowania LGD oraz wdrażania LSR udostępnionych w tym celu przez Zarząd LGD, a także uczestniczyć w tematycznych zespołach doradczych powołanych przez Walne Zebranie Członków. Korzystać może przy, tym z dostępnych kanałów komunikacji jak telefon, mail czy media społecznościowe. Dodatkowo Zarząd został zobligowany do określonego terminem rozpatrzenia złożonych postulatów czy wniosków oraz corocznego składania przed Walnym Zebraniem Członków raportów z tych aktywności. Procedura zwołania Walnego Zebrania Członków wystarczy inicjatywy 1/5 członków. Z każdego posiedzenia będzie sporządzony protokół, lista obecności oraz ewentualne uchwały, które będą podejmowane zwykłą większością głosów – wystarczy, aby za uchwałą zagłosowało więcej osób niż przeciwko niej.

W przypadku sprzeczności zapisów w statucie i dokumentach wewnętrznych niezwłocznie po ich wykryciu zostanie dokonana korekta i ujednoczenie zapisów, przy założeniu, że do tego czasu pierwszeństwo mają zapisy statutu.

Biuro LGD

Biuro Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” jest jednostką administracyjną stowarzyszenia, kieruje pracami organizacyjno-przygotowawczymi, a także wykonuje zadania zlecone przez Zarząd i Walne Zebranie Członków. Personel biura zatrudniany jest przez Zarząd. Zarząd dostosowuje skład osobowy biura do realnych potrzeb LGD oraz jej możliwości finansowych i organizacyjnych. Biurem LGD kieruje Dyrektor biura. Odpowiada on bezpośrednio za organizację pracy całego personelu tj. księgowy, specjalista ds. administracyjno-kadrowych, radca prawny, specjalista ds. pozyskiwania środków unijnych i promocji.

Wolontariat i staże w biurze LGD

Dla rozwoju kapitału ludzkiego na obszarze LGD biuro LGD korzysta – w ramach swoich możliwości organizacyjnych – z pomocy wolontariuszy. Dopuszcza się możliwość wolontariatu stałego (np. przy obsłudze strony internetowej LGD) i okazjonalnego (np. przy organizowanych przedsięwzięciach informacyjnych, promocyjnych).

Warunki techniczne i lokalowe biura

Warunki techniczne i lokalowe biura LGD zapewnią, możliwość przyjmowania i obsługi interesantów, organizowania szkoleń oraz archiwizowania dokumentów. Na potrzeby działalności LGD przeznaczone są pomieszczenia o łącznej powierzchni 116,83 m² pozwalają na sprawne i efektywne wykonywanie zadań LGD.

Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

Zwięzły opis obszaru

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” znajduje się w jednym obrysie, co stanowi o spełnieniu warunku spójności przestrzennej rozumianej w kontekście geograficznym, powierzchnie gmin są do siebie zbliżone, tworzą obszar o łącznej powierzchni 1 937 km². Są to:

- sześć gmin wiejskich z powiatu pajęczańskiego tj. Kiełczygłów, Nowa Brzeźnica, Rząśnia, Siemkowice, Strzelce Wielkie, Sulmierzyce,
- pięć gmin wiejskich z powiatu bełchatowskiego tj. Bełchatów, Kleszczów, Kluki, Rusiec, Szczerców,
- cztery gminy wiejskie z terenu powiatu wieluńskiego tj. Konopnica, Osjaków, Pątnów i Wierzchlas,
- jedna gmina wiejska z powiatu radomszczańskiego tj. Lgota Wielka,
- dwie gminy wiejsko-miejskie z powiatu pajęczańskiego tj. Działoszyn i Pajęczno.

Łączna liczba mieszkańców zamieszkujących obszar LGD na dzień 31 grudnia 2020 roku wyniosła 111 033 mieszkańców czyli jest większa od 30 tys. i mniejsza od 150 tys. mieszkańców, co stanowi o spełnieniu jednego z warunków formalnych.

Tabela 2 Dane dotyczące liczebności, powierzchni i dochodu gmin

Lp.	Gmina	Liczba mieszkańców ogółem	Powierzchnia ogółem w km ²	Dochód podatkowy na 1 mieszkańca
1	Kleszczów	6 066	125	31 028,40
2	Bełchatów	12 339	180	21 04,54
3	Szczerców	8 182	129	4 949,82
4	Rusiec	4 931	100	1 722,98
5	Kluki	4 350	119	2 050,50
6	Sulmierzyce	4 426	83	5 377,93
7	Rząśnia	4 865	86	10 145,42
8	Strzelce Wielkie	4 290	78	918,77
9	Nowa Brzeźnica	4 444	135	1 081,81
10	Kiełczygłów	3 887	87	1 412,54
11	Siemkowice	4 559	100	993,51
12	Działoszyn	1 1915	121	2 947,65
13	Pajęczno	11 484	114	1 575,62
14	Pątnów	6 295	115	727,80
15	Wierzchlas	6 529	118	1 006,39
16	Osjaków	4 648	101	1 075,06
17	Konopnica	3 640	83	1 077,00

18	Lgota Wielka	4 219	63	1 191,88
RAZEM		111 033	1 937	71 384,62
Dochód podatkowy na jednego mieszkańca obszaru LSR (wartość średnia na gminę)				3 965,81

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, LGD pracowanie własne

Mapa obszaru objętego LSR

Wyjaśnienie dlaczego dany obszar odpowiedni dla strategii

„Jurajska Kraina Warty” (obecnie „Kraina Wielkiego Łuku Warty”) powstała z inicjatywy przedstawicieli sektora gospodarczego, społecznego oraz publicznego z terenu pięciu gmin: Działoszyn, Konopnica, Osjaków, Pątnów, Wierchlas. Inspiracją dla inicjatorów były podobieństwa łączące gminy wzdłuż Wielkiego Łuku Warty. Doszli oni do wniosku, że warto wykorzystać ogromne zasoby turystyczno – kulturowo – historyczne gmin powiatu wieluńskiego i pajęczańskiego, bełchatowskiego i radomszczańskiego a także duży potencjał ludzki, walory przyrodnicze i krajobrazowe, zbliżone powierzchnie gmin, wspólna historia i tradycja oraz podobne problemy hamujące rozwój społeczno- gospodarczo – ekonomiczny regionu.

Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” obejmuje obszar leżący w centralnej Polsce oraz mieści się w południowej części Województwa Łódzkiego w pobliżu drogi ekspresowej S8, co daje dobre połączenie z aglomeracją miejską.

Przez osiem gmin należących do obszaru LSR przepływa rzeka Warta, która charakteryzuje się dużym urozmaiceniem doliny, kształtem koryta i brzegów. Niezwykle malownicze są również dopływy rzeki Warty - Pisia i Widawka. Podkreślić należy również obecność zbiorników wodnych pełniących funkcję zarówno gospodarczą, jak i rekreacyjną. Niektóre zbiorniki są zarybione, co umożliwi wędkowanie.

Obszar osiemnastu gmin cechuje się licznymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi tj.: wapienne wzgórza, skałki, jaskinie, źródła, tereny bagienne oraz bogata flora - i fauna. Pasjonaci przyrody, będąc na terenie Lokalnej Grupy Działania, koniecznie powinni zobaczyć miejsce zwane „Święte Ługi”. Jest to kompleks torfowisk otoczonych borami i lasami bagiennymi. Malowniczo położone, śródleśne stawy są siedliskiem dla wielu gatunków dzikiego ptactwa- m.in. czapli siwej, dzikich kaczek, bekasów i rybitw oraz rzadkich i chronionych gatunków roślin. Kraina Wielkiego Łuku Warty jest obszarem o niepowtarzalnych walorach turystycznych. Głównym atutem obszaru są zasoby objęte ochroną Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki oraz Obszaru NATURA 2000. Mimo, że jest to obszar centralnej Polski można tu spotkać jaskinie, wąwozy, źródła krasowe, skały wapienne, piaski.

Tabela 3 Obszary prawnie chronione

Lp.	Gmina	Powierzchnia w ha
1	Bełchatów	5 715,63
2	Kleszczów	711,86
3	Kluki	7 939,71
4	Rusiec	341,6
5	Szczerców	4 909,88
6	Działoszyn	3 972,59
7	Kiełczygłów	0,47
8	Pajęczno	43,61
9	Siemkowice	345,30
10	Strzelce Wielkie	0,79
11	Konopnica	5 839,17
12	Osjaków	1 910,48
13	Pątnów	5 453,13
14	Wierzchnas	4 420,99

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Uwagę turystów przyciągają liczne zabytki oraz atrakcje turystyczne jak np. unikatowe w skali kraju Muzeum Modlitewnika Polskiego im. Wandy Malczewskiej, której szczątki spoczywają w Parznie. Każdego roku do jej grobu przyjeżdżają liczne pielgrzymki. Obszar „Krainy Wielkiego Łuku Warty” charakteryzuje się występowaniem licznych zabytków kulturowo – architektonicznych m.in. odkrycia archeologiczne – kurhany, osady, cmentarzyska, a także obiekty budownictwa przemysłowego – piece do wypalania wapna, młyny wodne oraz stare drewniane zabudowy wiejskie i zabytkowe kościoły (w tym liczne drewniane kościoły typu wieluńskiego), dworki, pomniki, itp. Świadczy to o bogatym dziedzictwie historycznym, z którego można obecnie czerpać wiele elementów wzbogacających życie mieszkańców i stanowiących atrakcje turystyczne. Część zabytków wymaga remontu, rewitalizacji i konserwacji.

Dzięki środkom unijnym jest szansa na przywrócenie świetności starym, niszczącym zabytkom poprzez uzyskanie dofinansowania na remont obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Teren Lokalnej Grupy Działania stwarza ogromne możliwości dla uprawiania różnych form turystyki, w szczególności turystyki aktywnej tj. turystyki pieszej, rowerowej oraz kajakarstwa. Istniejące szlaki turystyczne nie są szlakami tematycznymi wykorzystywanymi do konkretnych programów turystycznych. Nowym zjawiskiem w tym rejonie jest turystyka konna, której sprzyjają szlaki konne i dukty leśne. Od lat organizowane są Ogólnopolskie Wystawy Koni oraz Ogólnopolskie Targi Końskie. W związku z niezbyt dużą odległością od aglomeracji miejskiej turyści nie muszą odbywać dalekich podróży chcąc zmienić klimat i otoczenie.

Lasy na obszarze Lokalnej Grupy Działania zajmują ok. 29% powierzchni obszaru. W strukturze lasu dominują zbiorowiska sosnowe i mieszane. Część obszarów leśnych obfituje w runo leśne, jagody i grzyby.

Stan środowiska LGD oraz skala i charakter problemów ekologicznych są zróżnicowane przestrzennie. Niekorzystne warunki ekologiczne cechują obszary położone w bezpośrednim sąsiedztwie KWB Bełchatów oraz Cementowni Warta. Wśród mieszkańców obszaru Lokalnej Grupy Działania zauważa się niską świadomość ekologiczną oraz brak zainteresowania wykorzystaniem alternatywnych źródeł energii. Większość energii uzyskiwana jest starymi metodami za pomocą węgla. Obecnie w obliczu zagrożeń ekologicznych spowodowanych w głównej mierze złym gospodarowaniem oraz wyczerpującymi się zasobami złóż należy podjąć działania informacyjno – promocyjne mające na celu ochronę środowiska naturalnego.

Pod względem gospodarczym obszar Lokalnej Grupy Działania ma charakter rolniczy. Dominują gospodarstwa małe, co nie służy wzrostowi efektywności produkcji rolnej. W ostatnich latach w strukturze zasiewów nie nastąpiły istotne zmiany, a od kilku lat o jej kształcie decydują warunki przyrodnicze i tradycje uprawy. Uprawy sadownicze mają marginalne znaczenie, a ich areal uległ zmniejszeniu. Największy udział w produkcji owoców stanowią jabłonie. Ocenia się, że produkcja zwierzęca jest w ostatnim czasie mniej opłacalna. W hodowli dominuje trzoda chlewna i bydło mleczne. Znaczna część rolników, zwłaszcza posiadających małe obszary gospodarstwa, prowadzi produkcję metodami tradycyjnymi, przeznaczając je głównie na samozaopatrzenie własnych rodzin. Niska opłacalność produkcji rolniczej i trudności w zbyciu wytworzonych w gospodarstwach rolnych produkcji spowodowały nasilenie się zjawiska odłogowania i ugorowania gruntów rolnych. Wsparcie małych gospodarstw rolnych tzn. rolników i ich rodzin w zakresie: agroturystyki, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych jest szansą.

Rolnicy posiadający duże gospodarstwa mają maszyny i sprzęt rolniczy pozyskany dzięki dotacjom z Unii Europejskiej, który wykorzystywany jest do pracy w rolnictwie.

Na obszarze stowarzyszenia istnieją produkty wpisane na listę produktów tradycyjnych. W kategorii warzywa i owoce znalazł się „Chrzan znad Środkowej Warty, w laskach” oraz „Chrzan nadwarciański po staropolsku”. W kategorii gotowe dania i potrawy została wpisana „Obrowska zupa chrzanowa”. Podstawą wpisania produktu na listę produktów tradycyjnych jest jakość lub też wyjątkowe cechy i właściwości wynikające ze stosowania tradycyjnych metod produkcji. Za tradycyjne metody uważa się te wykorzystywane, od co najmniej 25 lat. Zatem niezależnie od nazwy produktu oraz jego ewentualnego związku z regionem podstawą wpisu jest wykazanie wieloletniej tradycji wytwarzania.

Pozarolnicza aktywność mieszkańców obszaru LGD realizowana jest głównie w najprostszej formule podmiotów nie posiadających osobowości prawnej. Zdecydowaną większość podmiotów stanowią działalności jednoosobowe oraz małe firmy zatrudniające od kilku do kilkunastu osób. Taka struktura świadczy o dużym rozdrobnieniu podmiotów. Gospodarka skupia się przede wszystkim w branży przemysłowej, remontowo - budowlanej, handlowej oraz transportowej. Funkcjonują także stolarnie, tartaki, piekarnie, zakłady mechaniki pojazdowej oraz zakłady fryzjerskie i kamieniarskie.

Na terenie Lokalnej Grupy Działania działają również przedsiębiorstwa, które stawiają na rozwój i nowoczesne technologie. Jednym z takich przedsiębiorstw jest PGE GiEK S.A. Jest to spółka akcyjna, która składa się z Elektrowni Bełchatów i KWB Bełchatów.

Głównym surowcem wykorzystywanym w procesie produkcji jest węgiel brunatny z pobliskiej Kopalni. Jednak w procesie spalania węgla brunatnego powstaje wiele zanieczyszczeń, które przedostają się do atmosfery zanieczyszczając ją. Aby ograniczyć ten proces i jednocześnie nie zmniejszać produkcji, Elektrownia Bełchatów inwestuje w nowoczesne systemy oczyszczania i energię odnawialną.

Szansą na rozwój przedsiębiorczości są utworzone strefy przemysłowe, które powstały na naszym terenie. Mają one za zadanie przyciągnięcie firm oraz dużych przedsiębiorstw. Będą możliwości utworzenia wielu miejsc pracy dla mieszkańców.

Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR

W procesie formowania Stowarzyszenia czynnie uczestniczyli mieszkańcy wszystkich gmin w LGD poprzez udział w spotkaniach informacyjnych i szkoleniach dla grup liderów. Realizowane były również prace w zespołach roboczych, mające na celu określenie kierunków działań oraz struktury Stowarzyszenia.

W każdej gminie należącej do Lokalnej Grupy Działania zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, skutkujące udziałem lokalnych liderów, rolników, sołtysów, radnych, przedstawicieli samorządu, ośrodków kultury, KGW, OSP, stowarzyszeń, fundacji, związków wyznaniowych, lokalnych przedsiębiorców oraz regionaliści zainteresowani realizacją działań skierowanych na rozwój obszarów wiejskich.

Tabela 4 Spotkania konsultacyjne, terminy, liczebność

Spotkania konsultacyjne w gminach należących do obszaru LGD		
Miejsce spotkania	Data spotkania	Liczba uczestników
powiat bełchatowski		
Gmina Bełchatów	05.09.2022	11
Gmina Kleszczów	18.07.2022	4
Gmina Kluki	15.07.2022	22
Gmina Rusiec	25.08.2022	9
Gmina Szczerców	26.08.2022	18
powiat pączęzański		
Miasto i Gmina	30.08.2022	17
Gmina Kiełczygłów	29.08.2022	15
Gmina Nowa Brzeźnica	15.09.2022	24
Gmina i Miasto Pączęzno	23.08.2022	14
Gmina Rząśnia	22.08.2022	16
Gmina Siemkowice	14.09.2022	21
Gmina Strzelce Wielkie	06.09.2022	15
Gmina Sulmierzyce	12.07.2022	13
powiat radomszczański		
Lgota Wielka	20.07.2022	18
powiat wieluński		
Gmina Konopnica	08.09.2022	14
Gmina Osjaków	02.09.2022	12
Gmina Pątnów	31.08.2022	27
Gmina Wierzchlas	13.09.2022	20
Spotkania konsultacyjne z lokalnymi liderami		
Biuro LGD	28.09.2022	31

Biuro LGD	05.10.2022	11
Biuro LGD	07.12.2022	18

Źródło: LGD, Opracowanie własne

Biuro – dla usprawnienia swojej pracy - współdziała z nieformalną siecią koordynatorów gminnych, aby był bezpośredni proces „przekaz i odbiorca” jako alternatywne kanały komunikacji, aby nie wykluczyć żadnych grup społecznych, np. młodzieży i osób starszych, którzy mogą mieć problem z podróżowaniem, lub osób z ograniczeniem czasowym np. młodych rodziców, itp.

Partnerskie relacje w LGD są od 2007 roku fundamentalną i niezaprzeczalną cechą podejścia RLKS. Każdy podmiot w LGD ma do odegrania inną rolę, ale wszystkie one ze sobą współpracują i podejmują właściwe decyzje, aby cały „mechanizm” działał wydajnie i osiągał przyjęte cele. Taka współpraca wymaga jednak szeregu działań/rozwiązań/zasad, służą temu:

- bezpośredni kontakt w biurze LGD,
- strona internetowa, portale i komunikatory społecznościowe,
- procedury, regulaminy, statut upublicznione na stronie internetowej,
- spotkania ze społecznością lokalną podczas pikników edukacyjnych, organizacji stoisk informacyjnych na imprezach lokalnych,
- posiedzenia organów LGD w tym stosowanie zasady (zgodnie ze statutem), iż co najmniej 1/5 liczby członków Stowarzyszenia może zwołać Walne Zebranie Członków,
- powoływanie tematycznych zespołów doradczych (zgodnie ze statutem),

z powyższego wyraźnie wynika, iż relacje między członkami LGD na etapie wdrażania LSR są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji.

Regularnie odbywały się spotkania z członkami LGD tj. partnerami tworzącymi LGD. Jest to oczywiste, że różne podmioty wdrażające RLKS muszą efektywnie współpracować. W tym celu biuro LGD przeprowadzało pikniki informacyjno edukacyjne dla podmiotów i mieszkańców w LGD, aby wspólnie współpracować i podejmować właściwe decyzje. Aby cały „mechanizm” mógł działać wydajnie zbierano ankiety anonimowe dotyczące stopnia zrealizowanych celów, przydatności przekazywanych informacji oraz zbierano uwagi o skutecznej komunikacji.

Każda z gmin wytypowała jednego koordynatora, do którego w pierwszej kolejności wysyłane są wszystkie wiadomości związane z LGD. Koordynator pełni funkcję lokalnego animatora, który zapewnia sprawny przepływ informacji pomiędzy biurem a lokalną społecznością, co skutkuje otwartością na inicjatywy członków LGD (możliwość zgłaszania propozycji/inicjatyw przez członków LGD dot. funkcjonowania LGD i wdrażania LSR oraz stwarza zachętę do ich zgłaszania), Niezależnie od tego biuro stale współpracuje z członkami organów LGD i lokalnymi liderami społecznymi. Głównym kanałem przepływu informacji między biurem a osobami z nim współpracującymi jest Internet (poczta e-mail, strona www, komunikatory).

Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” realizowała Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2007-2013 na obszarze 14 sąsiadujących ze sobą gmin, w okresie programowania 2014-2020 na obszarze 18 gmin. W skutek realizacji szeregu przedsięwzięć o charakterze szkoleniowym, promocyjnym i informacyjnym mających znaczący wpływ na ożywienie obszarów wiejskich poprzez wykorzystanie istniejących zasobów lokalnych i włączenie się społeczności wiejskiej. Stowarzyszenie wydało wiele publikacji promujących lokalną kulturę, tradycje i atrakcje turystyczne. Członkowie stowarzyszenia oraz mieszkańcy gmin brali czynny udział w realizacji działań wynikających z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Na każdym etapie pisania strategii brali udział członkowie stowarzyszenia, samorządowcy, przedsiębiorcy, rolnicy jak również członkowie organizacji społecznych oraz mieszkańcy. W każdej gminie należącej do LGD została wyznaczona osoba do koordynacji działań na swoim terenie, zbierania uwag i sugestii od mieszkańców. W proces tworzenia LSR zostały zaangażowane osoby z biura LGD, które posiadają wiedzę i doświadczenie w zakresie opracowania dokumentów strategicznych.

Pracownicy uczestniczyli w cyklu szkoleń z zakresu tworzenia lokalnych strategii rozwoju, przygotowania strategii komunikacyjnej lokalnej grupy działania i angażowania społeczności lokalnych w przygotowanie i realizację LSR. Spotkania odbywały się w godzinach popołudniowych, aby dotrzeć do jak największej rzeszy mieszkańców.

Wynik: Wyodrębniono nowe zadania, ukierunkowane na innowacyjność, cyfryzację, środowisko i klimat oraz partnerstwo przy realizacji LSR zwłaszcza koncepcji „smart willage” gdzie społeczność mieszkająca na wsi będzie wykorzystywała nowoczesne technologie w celu poprawy jakości i poziomu życia oraz zrównoważonego rozwoju. Innowacją wdrażania LSR będą zmiany mające na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Sformułowano trzy poziomy oryginalności zmian w innowacyjności:

- Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji. (Koncepcja smart willage)
- Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
- Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekomą nowość.

Wynik: Wypracowano model partnerstwa, gdzie społeczność na swoim terenie współpracuje i wspólnie decyduje o swoim rozwoju.

Wynik: Zaktualizowano procedury naboru wniosków, w tym propozycji kryteriów wyboru, identyfikacja grup docelowych, zmian demograficznych z uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa, pandemii covid-19 i działań wojennych na Ukrainie.

Wynik: Wyodrębniono nowe grupy interesu sektora gospodarczego - gospodarstwa rolne/rolnicy oraz seniorzy. Uzgodnienie priorytetów, celów i zadań strategicznych rozwoju obszaru osiągnięte było na zasadzie konsensusu. Rozstrzygnięcia w formie głosowania traktowane były jako ostateczność. Idealnie służyło to budowaniu płaszczyzny współpracy partnerskiej podmiotów lokalnych na rzecz zrównoważonego rozwoju, w konsekwencji prowadząc do wykreowania trwałej koalicji na rzecz rozwoju obszaru działania LGD „Kraina Wielkiego Łuku Warty”. W procesie tworzenia strategii wykorzystano następujące metody:

1) sondaże społeczne:

- ankietę internetową i w wersji papierowej w biurze LGD
  - Obszarowe (mieszkańcy)
  - Kierunkowe: przedsiębiorcy, NGO, młodzież, pracownicy kultury itp.
- Zogniskowany wywiad grupowy - warsztaty deliberatywne,

2) spotkania informacyjne- ankietę w wersji papierowej, arkusz pomysłu,

3) grupę roboczą ds. Lokalnej Strategii Rozwoju,

4) punkt informacyjno-konsultacyjny w biurze stowarzyszenia- ankietę w wersji papierowej, arkusz pomysłu składany osobiście lub anonimowo do Urny,

5) posiedzenia organów LGD na których szczegółowo omawiano wyniki sprawozdań i efekty spotkań.

Dodatkowo Zarząd zlecił eksperckiej firmie zewnętrznej przeprowadzenie ewaluacji końcowej z wdrażania programu LEADER zakończonej raportem i zlecił lokalnym mediom tzn. Radiu Ziemi Wielkopolskiej przeprowadzenie nagrania audycji LEADER w Krainie Wielkiego Łuku Warty prezentując w formie zrealizowanych projektów poprzez LGD dobre praktyki przy wykorzystywaniu środków z EFRROW. Przeanalizowano i uwzględniono wyniki badań własnych i ewaluacji z okresu 2014-2020 oraz wyniki z raportów z przeprowadzanych rokrocznie warsztatów refleksyjnych przeprowadzanych przez firmy zewnętrzne.

Gwarantem partnerskiego podejścia do podmiotów z obszaru objętego LSR jest możliwość zgłaszania pomysłów na realizację nowych projektów przez LGD lub podmioty inne niż LGD w ramach LSR także w partnerstwie. Zgłaszania pomysłów/inicjatyw można dokonać poprzez Arkusz z pomysłami, formularz kontaktowy na stronie internetowej www.krainawarty.pl umiejscowiony tam od 2014 roku oraz otwarte konsultacje nowych pomysłów LGD.

Jest to przystępna forma komunikacji, dostosowana do odbiorców na bazie dotychczasowego doświadczenia. Zapewnienie informowania o wyniku dokonanej przez LGD weryfikacji zgłoszonej propozycji/inicjatywy z uzasadnieniem tego wyniku.

Zachętą partnerstwa jest. animowanie podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD) poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne i przeprowadzane przez LGD pikniki plenerowe informacyjno-edukacyjne w celu kojarzenia co najmniej 2 partnerów. Takie podejście będzie nadal kontynuowane, co znacząco wpłynie na projektowanie wspólnych działań i znajdowanie wspólnych rozwiązań problemów zidentyfikowanych na obszarze objętym LSR.

Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR

Metodą „burzy mózgów”, pracy w grupach i dyskusji na spotkaniach konsultacyjnych wypracowano poniższe zestawienie potrzeb rozwojowych i zdefiniowanie najistotniejszych problemów obszaru, a następnie wyznaczenia celów, których realizacja przyczyni się do rozwiązania tych problemów przy wykorzystaniu potencjału obszaru LGD. Za najważniejsze problemy na obszarze Lokalnej Grupy Działania uznaje się:

1. W strefie gospodarczej:

- Niewystarczająca liczba miejsc pracy na obszarze
- Niski poziom dochodów mieszkańców
- Niski poziom wiedzy i kompetencji związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz zdobywania dodatkowych źródeł finansowania
- Słabo rozwinięty sektor usług, niska mobilność i elastyczność pracy
- Pandemia, działania wojenne na Ukrainie
- Brak zintegrowanej i atrakcyjnej oferty pobytowej na obszarze,
- Duży odsetek kobiet i osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych

2. W strefie społecznej:

- Duża grupa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem
- Nie spadające tempo emigracji zarobkowej
- Rosnący udział ludności w wieku poprodukcyjnym
- Słabe wykorzystanie świetlic i obiektów sportowo – rekreacyjnych i turystycznych
- Niewykorzystany potencjał mieszkańców
- Brak spójnej promocji obszaru,
- Rosnąca liczba osób objętych wsparciem miejskich i gminnych ośrodków pomocy społecznej,
- Rosnąca liczba osób niepełnosprawnych i osób w niekorzystnej sytuacji,

3. W strefie środowiskowo – kulturowej:

- Niska świadomość ekologiczna mieszkańców
- Słaby dostęp turystów do zintegrowanej oferty turystycznej na obszarze LGD
- Brak poszanowania zasobów przyrodniczych
- Zanieczyszczanie środowiska

Matryca problemów (przyczyny, problemy skutki)

Tabela 5 Matryca problemów

Przyczyna	Problem kluczowy	Skutek
<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca ilość terenów inwestycyjnych (strefy przemysłowe, inkubatory) Słaba promocja atrakcyjności inwestycyjnej obszaru Mały kapitał lokalnych przedsiębiorstw Niski poziom wiedzy i kompetencji związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz zdobywania dodatkowych źródeł finansowania Słabo rozwinięty sektor usług Brak szkoleń powodujących wzrost mobilności i elastyczności pracy 	<p>Brak narzędzi umożliwiających rozwój przedsiębiorczości, poprawy konkurencyjności firm oraz aktywizacji zawodowej mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca liczba miejsc pracy na obszarze Niski poziom dochodów mieszkańców Duża grupa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem Emigracja zarobkowa i odpływ młodych i wykształconych mieszkańców
<ul style="list-style-type: none"> Niedostateczna promocja obszaru pod kątem atrakcyjności turystycznej Mały kapitał lokalnych przedsiębiorców Brak spójnej promocji obszaru i współpracy pomiędzy lokalnymi usługodawcami a samorządem Słaba oferta lokalnych produktów wytwarzanych metodami tradycyjnymi Słaby rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej 	<p>Słabe wykorzystanie lokalnego potencjału w zakresie rozwoju turystyki i agroturystyki</p>	<ul style="list-style-type: none"> Brak zintegrowanej i atrakcyjnej oferty pobytowej na obszarze Słabe wykorzystanie potencjału istniejących ścieżek i szlaków turystycznych Niewystarczające wykorzystanie atrakcyjności przyrodniczej i kulturowej obszaru
<ul style="list-style-type: none"> Słabe wykorzystanie istniejących świetlic i obiektów sportowo – rekreacyjnych Niskie zaangażowanie władz w wspieranie aktywności społecznej Brak animatorów i innowacyjnych form spędzania wolnego czasu (np. gry miejskie) 	<p>Niewystarczająca oferta rozwojowa i kulturowa dla mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> Słabo wykorzystany potencjał poszczególnych grup wiekowych: dzieci, młodzieży, seniorów Pogarszający się stan niewykorzystanych obiektów kulturalnych i rekreacyjnych

<ul style="list-style-type: none"> • Brak działań informacyjno – promocyjnych mających na celu ochronę środowiska naturalnego z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii 	<p>Niska świadomość ekologiczna mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Brak poszanowania zasobów przyrodniczych i zabytków • Zanieczyszczanie środowiska, w tym duża emisja zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego
---	---	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

Wyniki sporządzonej analizy wskazują, że obszar LGD posiada wiele silnych atutów mających bezpośrednie przełożenie na warunki rozwoju społeczno – gospodarczego. Głównym czynnikiem mającym wpływ na atrakcyjność tego terenu jest z pewnością dogodne położenie geograficzne, bliskość głównych ciągów drogowych (autostrady i drogi ekspresowe) i kolejowych. Tak więc szansą dla gmin wchodzących w skład LGD jest rozwój gospodarczy, w tym rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Rozwinięta sieć dróg pozwala mieszkańcom na dojazd do stref przemysłowych zlokalizowanych w większych miastach. Szansą na promocje są różnego rodzaju imprezy organizowane zarówno cyklicznie, jak i jednorazowo, sporadycznie, a także realizacja projektów partnerskich. Wykorzystując swoje walory środowiskowe, jest szansa na rozwój produkcji zdrowej żywności oraz innych produktów ekologicznych o charakterze lokalnym. Opisany obszar charakteryzuje się również dużą aktywnością społeczną w zakresie szeroko rozumianej kultury. Jest to jego istotną siłą. Negatywnym zjawiskiem jest odpływ młodej i wykształconej części społeczeństwa do miast, czy za granicę, w celach zarobkowych jak i niestety życiowych. Rośnie liczba osób objętych wsparciem miejskich i gminnych ośrodków pomocy społecznej, osób z niepełnosprawnościami i dysfunkcjami społecznymi. Budujące jest jednak tworzenie coraz większej liczby Środowiskowych Domów Pomocy Społecznej na obszarach wiejskich. Dzięki temu rośnie liczba osób objętych ich wsparciem, a także miejsc pracy. Zapewnienie opieki całonocnej pozwala domownikom na częściowy lub pełny powrót do pracy. Osoby z niepełnosprawnościami lub dysfunkcjami wychodzą z zamkniętych czterech ścian i na nowo integrują się ze społeczeństwem. Niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do podniesienia atrakcyjności obszaru Lokalnej Grupy Działania jako miejsca pracy, zamieszkania i odpoczynku. Istotnym elementem planu operacyjnego powinno być też uzupełnienie podstawowej infrastruktury społecznej, a więc obiektów kultury (świetlice wiejskie) oraz jej wyposażenia. Poważnym czynnikiem ograniczającym rozwój regionu, może być kryzys finansowy (inflacja). Może to spowodować, że trudniej będzie o uzyskanie kredytu na współfinansowanie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw przez prywatnych inwestorów. W związku z tym należy uznać, iż udzielanie wszechstronnego wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców powinno być jednym z filarów niniejszej strategii.

Dane zawierające informacje o zasobach obszaru, warunkach do rozwoju przedsiębiorczości, strukturze lokalnej społeczności i problemach na rynku pracy zostały pozyskane z GUS, PUP, GOPS i MGOPS oraz w trakcie konsultacji z mieszkańcami.

Tabela 6 Liczba osób objętych wsparciem MOPS/GOPS i osób w wieku nieprodukcyjnym

Lp.	Gmina	Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w 2020 roku	Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem GOPS/MOPS w 2020 roku	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w 2020 roku
1	Kleszczów	613	62	2424
2	Bełchatów	304	335	4837
3	Szczerców	385	320	3198
4	Rusiec	512	122	2065
5	Kluki	363	117	1722
6	Sulmierzyce	1 031	53	1889
7	Rząśnia	494	96	1970
8	Strzelce Wielkie	420	103	1698
9	Nowa Brzeźnica	434	90	1795
10	Kiełczygłów	478	115	1597
11	Siemkowice	741	33	1880
12	Działoszyn	437	349	4799
13	Pajęczno	430	341	4819
14	Pątnów	494	67	2584
15	Wierzchlas	329	203	2616
16	Osjaków	396	198	1949
17	Konopnica	334	124	1565
18	Lgota Wielka	421	135	1629
RAZEM		8 616	2 863	45 036

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 7 Struktura bezrobocia z podziałem na poszczególne grupy

Lp.	Gmina	Liczba bezrobotnych ogółem	Liczba bezrobotnych kobiet	Udział % kobiet w ogółem bezrobotnych	Osoby bezrobotne do 25 roku życia	Udział % osób do 25 roku życia w ogółem bezrobotnych	Osoby długotrwale bezrobotne	Udział % osób długotrwale bezrobotnych w ogóle bezrobotnych	Liczba osób w wieku produkcyjnym
1	Kleszczów	105	61	58	14	13	51	49	3 853
2	Bełchatów	247	152	62	35	14	117	47	7 908
3	Szczerców	173	105	61	19	11	93	54	5 217
4	Rusiec	78	49	63	13	17	43	55	3 009
5	Kluki	104	68	65	12	12	54	52	2 768
6	Sulmierzyce	171	99	58	25	15	93	54	2 667
7	Rząśnia	219	150	68	38	17	109	50	3 044
8	Strzelce Wielkie	150	60	40	23	15	83	55	2 725
9	Nowa Brzeźnica	191	101	53	18	9	109	57	2 777
10	Kiełczygłów	125	66	53	28	22	60	48	2 329
11	Siemkowice	134	69	51	32	24	69	51	2 830
12	Działoszyn	309	161	52	66	21	128	41	7 458
13	Pajęczno	388	200	52	68	18	194	50	6 941
14	Pątnów	131	77	59	30	23	65	50	3 928
15	Wierzchnas	200	101	51	38	19	102	51	4 080
16	Osjaków	146	82	56	22	15	81	55	2 842
17	Konopnica	94	53	56	18	19	52	55	2 184
18	Lgota Wielka	62	43	69	9	15	21	34	2 700
Razem		3 027	1 697		508		1 524		69 323

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 8 Saldo migracji, struktura i liczebność przedsiębiorstw

Lp.	Gmina	Gmina zagrożona trwałą marginalizacją	Liczba osób zameldowanych ogółem	Liczba osób wymeldowanych ogółem	Saldo migracji	Liczba przedsiębiorstw zatrudniająca mniej niż 10 pracowników	Liczba przedsiębiorstw zatrudniająca od 10 do 49 pracowników	Liczba przedsiębiorstw zatrudniająca mniej niż 50 pracowników ogółem
1.	Bełchatów	NIE	420	151	269	936	35	971
2.	Kleszczów	NIE	133	34	99	469	28	497
3.	Kluki	NIE	92	53	39	292	8	300
4.	Rusiec	NIE	27	23	4	341	19	360
5.	Szczerców	NIE	61	64	-3	608	24	632
6.	Działoszyn	NIE	97	171	-74	1 284	47	1 331
7.	Kielczygłów	NIE	23	30	-7	271	12	283
8.	Nowa Brzeźnica	NIE	39	52	-13	270	7	277
9.	Pajęczno	NIE	101	115	-14	1 194	32	1 226
10.	Rząśnia	NIE	38	38	0	314	18	332
11.	Siemkowice	NIE	28	33	-5	285	12	297
12.	Strzelce Wielkie	NIE	41	32	9	245	11	256
13.	Sulmierzyce	NIE	43	34	9	226	15	241
14.	Lgota Wielka	NIE	56	49	7	316	11	327
15.	Konopnica	NIE	32	39	-7	267	9	276
16.	Osjaków	NIE	41	40	1	426	15	441
17.	Pątnów	NIE	61	61	0	560	14	574
18.	Wierzchlas	NIE	51	59	-8	475	15	490
RAZEM			1 384	1 078		8 779	332	9 111

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z Zaktualizowaną listą gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, programowanie 2021-2027 (<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>) na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” nie występują.

Z analizy powyższych danych wynikają wnioski o konieczności podejmowania działań dwutorowych. Należy zwiększyć atrakcyjność i włączenie społeczne w naszych gminach oraz stworzyć możliwości wzrostu gospodarczego na obszarach wiejskich. Służyć temu będzie m.in. wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną. Należy otworzyć się na rozwój turystyki rekreacyjnej oraz poprawę stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz inteligentną przemianę gospodarki wiejskiej.

Absolutną koniecznością jest podejmowanie działań na rzecz osób znajdujących się w najgorszej sytuacji na rynku pracy. Walka z bezrobociem stanowi jedno z najważniejszych wyzwań Lokalnej Grupy Działania.

Powyższa analiza pozwoliła określić grupy docelowe do których zaliczamy:

- osoby długotrwale bezrobotne,
- seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia)
- ludzi młodych (do 25 roku życia)
- osoby w niekorzystnej sytuacji, tj.: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz kobiety

Współczesny rynek pracy wymaga od kandydatów ubiegających się o przyjęcie do pracy coraz większych kwalifikacji zawodowych, co powoduje, że zatrudnienie znajdują tylko ci, którzy spełniają oczekiwania danego pracodawcy w określonym czasie. Dla wielu osób znalezienie pracy często staje się niemal niemożliwe, a przekwalifikowanie się wymaga czasu, dlatego coraz więcej osób decyduje się na założenie własnej działalności gospodarczej. Samozatrudnienie postrzegane jest jako forma aktywnej walki z bezrobociem.

Bezrobocie oraz ograniczone możliwości zatrudnienia na wsi uznaje się za jeden z największych problemów społecznych obszaru działania stowarzyszenia. Efektem bezrobocia jest ubóstwo, marginalizacja, a w skrajnych przypadkach wykluczenie społeczne. Brak pracy, a tym samym brak środków finansowych powoduje poczucie beznadziejności, niechęć do jakiegokolwiek aktywności i zamknięcie się w sobie. Prowadzi do obniżenia poziomu życia i rezygnacji z wielu podstawowych potrzeb, w tym związanych z edukacją i kulturą. Rodzin z problemami finansowymi nie stać na kształcenie dzieci, które w przyszłości będą miały słabszą pozycję na rynku pracy.

Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia

Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/ strategiami

Cele sformułowane w trakcie opracowywania LSR zostały przeanalizowane pod kątem ich zgodności i komplementarności z celami strategicznymi w dokumentach wyższego rzędu i są zgodne na poziomie lokalnym, wojewódzkim, krajowym i europejskim. Są zbieżne z wszystkimi trzema celami przekrojowymi PS WPR 2023-2027 tj. SO 7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju. Poprawa dochodów młodych rolników. Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw. SO 8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju. Włączenie osób z grup docelowych lub wykluczonych na obszarach wiejskich. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzację i wykorzystanie potencjału endogenicznego. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci w społeczności. Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Poprawa dostępu do usług komercyjnych. Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym,

usługowym, społecznym.

Zgodność ze strategicznymi kierunkami działań Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 z celami strategicznymi celami operacyjnymi i kierunkami działań tj. Cel strategiczny 1. Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka Cel operacyjny 1.4. Rozwój sektora rolnego i zwiększenie jego konkurencyjności. Zwiększenie efektywności i opłacalności produkcji rolnej. Wspieranie tworzenia gospodarstw ekologicznych oraz produkcji żywności wysokiej jakości: ekologicznej, tradycyjnej, regionalnej. Promocja i wspieranie dystrybucji produktów lokalnych i tradycyjnych. Cel strategiczny 2. Obywatelskie społeczeństwo równych szans cele operacyjne 2.1. Rozwój kapitału społecznego: Rozwój sektora sportu, turystyki i rekreacji. Wspieranie inwestycji w zakresie infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej (w tym m.in. szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, centrów edukacyjno-turystycznych, obiektów świadczących usługi hotelarskie, agroturystyki i ekoturystyki, obiektów gastronomicznych) oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności fizycznej, rekreacji i rodzinnemu wypoczynkowi. Poprawa atrakcyjności oferty turystycznej, rekreacyjnej i sportowej dostosowanej do potrzeb 79 wszystkich grup wiekowych oraz osób z niepełnosprawnościami, w tym m.in. rozwój i komercjalizacja produktów turystycznych oraz przemysłu czasu wolnego, Wykorzystanie nowoczesnych technologii teleinformatycznych (ICT) na rzecz promocji oferty turystycznej oraz usług związanych z ofertą czasu wolnego (m.in. zintegrowany system informacji, e-turystyka). Upowszechnianie aktywności fizycznej wśród mieszkańców (w tym m.in. osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży), Wspieranie organizacji imprez sportowych i turystycznych. Wzmacnianie tożsamości regionalnej i lokalnej. Kreowanie marki Łódzkie wykorzystującej potencjał dziedzictwa kulturowego, walorów przestrzeni, produktów i wydarzeń symbolicznych, kształtowanie świadomości regionalnej i lokalnej opartej na historycznej i kulturowej różnorodności, m.in. poprzez wspieranie organizacji wystaw, imprez i konkursów promujących region. Cel strategiczny 3. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń cel operacyjny 3.2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu. Ochrona wartości i kształtowanie dziedzictwa kulturowego poprzez wykorzystanie potencjału dziedzictwa do celów użytkowych (w tym komercyjnych) i promocyjnych (rewitalizacja obszarów zdegradowanych oraz zagospodarowanie obiektów zagrożonych i nie użytkowanych m.in. na funkcje kulturalne, naukowo-edukacyjne, turystyczne i rekreacyjne, zapewnienie należytego stanu zachowania zwłaszcza unikatowych komponentów), z uwzględnieniem walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Ochrona i wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych na potrzeby turystyki zrównoważonej, z uwzględnieniem m.in. turystyki: aktywnej, poznawczej, ekologicznej, edukacyjnej, rodzinnej, zdrowotnej (w tym uzdrowiskowej i rehabilitacyjnej).

Przygotowując LSR przeanalizowano zgodność operacji mających na celu osiągnięcie lokalnych celów i potrzeb, z celami strategicznymi powiatów: pajęczańskiego, wieluńskiego, bełchatowskiego i radomszczańskie wykazując realizację interwencji ukierunkowanych na wyzwania rozwojowe, dostosowane do lokalnych uwarunkowań wskazane w celach operacyjnych strategii rozwoju powiatów. Kluczowe kwestie odnośnie zgodności i komplementarności LSR ze strategiami rozwoju gmin Działoszyn, Pajęczno, Sulmierzyce, Strzelce Wielkie, Siemkowice, Kiełczygłów, Rząśnia, Nowa Brzeźnica, Konopnica, Osjaków, Pątnów i Wierzchlas, Kluki, Szczerców, Rusiec, Kleszczów i Bełchatów, Lgota Wielka i ich planami zagospodarowania przestrzennego przyczyniają się do osiągnięcia celów odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju. Kryteria wyboru oraz wskaźniki LSR zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników określonych dla tych celów.

Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Kraina Wielkiego Łuku Warty” charakteryzuje się synergią i komplementarnością. Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji współdziałają w osiągnięciu wyznaczonych celów, poprzez współpracę partnerów sektora społecznego, gospodarczego i publicznego.

Zintegrowane podejście jest realizowane od samego początku tworzenia niniejszego dokumentu i warunkuje efektywne wdrożenia LSR pozwalające na zachowanie spójności strategii, jej celów i przedsięwzięć ze specyfiką obszaru. Spójność została zagwarantowana już na etapie konsultacji społecznych, w których uczestniczyli przedstawiciele różnych sektorów, grup interesu i środowisk lokalnych. Mimo, iż przedstawiciele sektorów zgłaszali odmienne potrzeby, problemy i zapotrzebowania to ich wzajemne zależności, relacje i nierozzerwalne współistnienie powodują iż nie jest możliwy rozwój jednego bez rozwoju pozostałych. Przedsięwzięcia nakierowane na sektor gospodarczy dotyczą tworzenia warunków do pobudzania aktywności gospodarczej poprzez zakładanie nowych działalności i dywersyfikację już istniejących. Tworzenie i modernizacja infrastruktury, którą w bezpośredni lub pośredni sposób będzie można wykorzystać do prowadzonej działalności. Przedsięwzięcia dotyczące sektora społecznego i publicznego są ze sobą zbieżne. Zakładają rozwój infrastruktury, usług i produktów wykorzystywanych przez ogół społeczności. Osiągnięcie dwóch głównych celów LSR jakimi są **Rozwój gospodarczo-społeczny obszaru „Krainy Wielkiego Łuku Warty” oraz Włączenie społeczne oraz ochrona obiektów dziedzictwa lokalnego i środowiska** są ze sobą nierozzerwalnie związane. Rozwinięty sektor gospodarczy zapewnia miejsca pracy, dochód, stabilizację i perspektywę rozwoju na przyszłość. Podstawowe czynniki spajające ludzi z ich miejscem zamieszkania. Stabilizacja gospodarcza pobudza sektor społeczny i publiczny, które równolegle dążą do unowocześnienia, rozwoju i poprawy jakości życia. Mieszkańcy szukają nowych sposobów spędzania wolnego czasu, miejsc integracji i aktywności. Stabilizacja finansowa pobudza do angażowania własnych środków do realizacji projektów ogólnie społecznych. Nowo powstałe firmy wykonują usługi na rzecz lokalnych społeczności. Rozwinięta infrastruktura daje możliwość świadczenia nowych, nieobecnych dotychczas na obszarach wiejskich usług. Zamożna i świadoma społecznie ludność zaczyna dbać o osoby z niepełnosprawnościami i osoby w niekorzystnej sytuacji życiowej. Realizowane są projekty mające na celu przywrócenie ich ponownie do społeczności danej wsi lub miasta. Ludność zaczyna dbać o lokalne zabytki, często zrujnowane i w tragicznym stanie, a o pięknej i znaczącej wartości historycznej, architektonicznej i krajobrazowej. Mieszkańcy danych miejscowości będą dążyć do przemyślanego i kompleksowego rozwoju swoich miejscowości w czym pomogą projekty związane z opracowaniem koncepcji Smart Villages. Będą wywierać wpływ na mieszkańców obszarów wiejskich poprzez identyfikację wprowadzonych innowacji społecznych oraz cyfrowych na obszarach wiejskich w formie opisu stanu faktycznego (z pogłębionym uwzględnieniem wizji oraz inicjatyw wdrażania tej koncepcji w przyszłości przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii, między innymi w zakresie edukacji, usług społecznych, zdrowia, transportu, energii, handlu, czy też gospodarki odpadami). Ważny będzie też aspekt integracyjny, spajający mieszkańców wszystkich gmin w ramach jednej Krainy Wielkiego Łuku Warty.

Projekty realizowane w ramach tego przedsięwzięcia powinny też brać pod uwagę aspekt przekazu tradycji kulturowej do wzmocnienia więzi z miejscem zamieszkania, zwłaszcza młodego pokolenia oraz integrować osoby długotrwale bezrobotne, seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia) ludzi młodych (do 25 roku życia), osoby w niekorzystnej sytuacji (tj.: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz kobiety).

Zagospodarowania, modernizacji i zmiany przeznaczenia wymagają liczne obiekty, będące w posiadaniu gmin, organizacji społecznych, czy osób fizycznych. Obiekty takie jak świetlice wiejskie, skwerki, place zabaw, ścieżki edukacyjne i rekreacyjne, ciągi piesze i pieszo-rowerowe, infrastruktura sportowa na wsi, obiekty kultury wymagają podniesienia ich standardu i uatrakcyjnienia. Stanowią one naturalne zaplecze infrastrukturalne, które po poddaniu modernizacji można wykorzystać na cele związane z rozwojem gospodarczym i społecznym mieszkańców obszaru przy zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań służących ochronie środowiska np. lampy solarne, turbiny wiatrowe do oświetlania miejsc rekreacji, siłownie napowietrzne. Formułując cele i przedsięwzięcia do realizacji kierowano się przede wszystkim zasobami lokalnymi i potrzebami społeczności lokalnej. Poszczególne przedsięwzięcia LSR zostały sformułowane w taki sposób, że realizacja jednego z nich sprzyja realizacji innego przedsięwzięcia, w tym samym celu lub innym. Jedną z głównych idei LSR jest integracja gospodarcza obszaru.

Dywersyfikacja źródeł finansowania LSR.

W LSR uwzględniano finansowanie ze środków poza RLKS obejmujące: Kryterium obejmuje m.in. środki: krajowe, FIO, norweskie, amerykańskie czy szwajcarskie, środki programów transgranicznych, a także środki z innych fundacji albo inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR, w tym także EFSI w zakresie nie objętym RLKS. Punkty są przyznawane gdy deklaracja dywersyfikacji źródeł finansowania LSR jest uzasadniona stwierdzonymi potrzebami, wskazanym w LSR zakresem wsparcia oraz dodatkowe źródło finansowania jest precyzyjnie określone przez wskazanie odpowiednio: funduszu, programu komponentu, działania itp. dostępnego dla LGD w okresie realizacji LSR.

Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR

Formułując cele i przedsięwzięcia do realizacji kierowano się przede wszystkim zasobami lokalnymi i potrzebami społeczności lokalnej z uwzględnieniem dobrych praktyk z wdrażania LSR 2014-2020. Zakres tematyczny naborów został tak skonstruowany, aby społeczność lokalna współpracując w partnerstwie kreowała, doposażała i budowała ogólnodostępną infrastrukturę oraz rozwijała sektor usług pozarolniczych na potrzeby mieszkańców wsi. Podejście LEADER w Lokalnej Strategii Rozwoju realizowane jest wielopłaszczyznowo. Przede wszystkim zakres ogłaszanych w kolejnych latach naborów będzie bardzo szeroki. Pomoc dotyczyć będzie zarówno aktywizacji gospodarczej regionu poprzez pomoc w zakładaniu nowych działalności gospodarczych (nabór na podejmowanie działalności gospodarczej) czy dywersyfikacja źródeł dochodów rolników. Powstałe podmioty charakteryzować się będą szerokim spektrum działań o profilu produkcyjnym, handlowym i usługowym. Dostarczać będą zróżnicowane i innowacyjne produkty i usługi. Jednocześnie pomoc skierowana będzie do społeczności lokalnych, które będą mogły budować, modernizować czy doposażyć infrastrukturę lokalną, miejsca rekreacji i aktywności. Kreowane będą nowe nawyki w zakresie spędzania wolnego czasu, zainteresowań i aktywności mieszkańców wsi i małych miast w szczególności seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji. W działaniach tych aktywnie będą uczestniczyć nowo powstałe podmioty gospodarcze, znające jak nikt inny specyfikę i potrzeby danej społeczności. Nabory na projekty o charakterze niekomercyjnym przeprowadzane będą w sposób zharmonizowany czyli pozwalający zidentyfikowany przez lokalną społeczność problem, zagrożenie czy niedogodność rozwiązać kompleksowo. Jeżeli mieszkańcy danej miejscowości stwierdzą, iż największym ich problemem jest brak nowoczesnej, estetycznej ogólnodostępnej infrastruktury (np. świetlicy wiejskiej) to w ramach ogłaszanych naborów tematycznych będą mogli ten problem rozwiązać. Składając wnioski aplikacyjne będą mogli odbudować, zmodernizować, wyremontować obiekt, następnie go wyposażać (zakup klimatyzacji, zastawy stołowej, mebli itp.) a następnie organizować imprezy, warsztaty czy zajęcia pozalekcyjne. Chodzi o to aby w określonej perspektywie czasowej własnymi siłami i zaangażowaniem wszystkich mieszkańców projekt zrealizować.

Dywersyfikacja źródeł finansowania LSR.

Z uwagi na ograniczony budżet z EFRROW w powiązaniu z doświadczeniem LGD w pozyskiwaniu funduszy ze środków z poza RLKS w latach 2007-2020 w LSR uwzględniano finansowanie obejmujące środki dostępne dla LGD w okresie realizacji LSR:

1. Krajowe - WFOŚiGW,
2. zagraniczne - Fundusz norweski i EOG

Cele ogólne, przypisane im cele szczegółowe i przedsięwzięcia sformułowane są na podstawie wniosków z przeprowadzonych konsultacji społecznych (Rozdz. III Partycypacyjny charakter LSR) wykorzystując pięć metod włączenia społecznego, ewaluację własną z działalności 2014-2020 oraz powiązanie z aktualną analizą SWOT i diagnozą obszaru.

Cele i przedsięwzięcia LSR są zbieżne z **celem przekrojowym PSWPR** poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania.

Rozdział VI. Cele i wskaźniki

Przedsiębiorczy i atrakcyjny region „Krainy Wielkiego Łuku Warty”

Zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i społecznej obszaru „Krainy Wielkiego Łuku Warty” w celu poprawy jakości życia mieszkańców.

Cele i przedsięwzięcia

I. Rozwój gospodarczo-społeczny obszaru „Krainy Wielkiego Łuku Warty”

I.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,

I.2 Dywersyfikacja działalności rolniczej

I.3. Infrastruktura dla turystyki, rekreacji oraz integracji i animacji społeczności lokalnej

II. Włączenie społeczne oraz ochrona obiektów dziedzictwa lokalnego i środowiska.

II.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi

II.2 Tworzenie koncepcji inteligentnej wsi

II.3 Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji.

Przedsięwzięcia dla celu I. Rozwój gospodarczo-społeczny obszaru „Krainy Wielkiego Łuku Warty”.

Premiowane będą działania generujące nowe miejsca pracy, a także wpływające na dywersyfikację źródeł dochodu, między innymi w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych i innowacji. W myśl synergii i integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć zaplanowano działania zmierzające do rozwoju małych lokalnych inicjatyw angażujących szerokie grono mieszkańców o jak najszerszym spektrum działania nawiązujące do lokalnych zasobów historycznych, kulturowych czy przyrodniczych wykorzystujących potencjał obszaru również dla rozwoju turystyki i rekreacji,
Źródło finansowania: **EFRROW**

Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne

Uzasadnienie: Korzystne położenie geograficzne w centrum Polski, niezwykle bogate zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, dziedzictwo historyczne może stanowić bazę dla przeciwdziałania negatywnym zjawiskom jakim jest odpływ młodej i wykształconej części społeczeństwa do miast, czy też za granicę w celu zarobkowym. W związku z tym niezbędne będzie podjęcie działań zmierzających do podniesienia atrakcyjności obszaru Lokalnej Grupy Działania jako miejsca pracy, zamieszkania i odpoczynku poprzez stworzenie szerokiego wachlarza usług różnych branż dla mieszkańców i potencjalnych turystów.

Wskaźnik produktu: Liczba utworzonych miejsc pracy

Wskaźnik rezultatu: R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.

Dywersyfikacja działalności rolniczej

Uzasadnienie: Kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju gmin wchodzących w skład LGD ma rozwój gospodarczy, w tym rozwój małych i średnich gospodarstw rolnych. Obszar LGD ma charakter rolniczy ze zogniskowanymi pojedynczymi ośrodkami przemysłowymi. Preferowane będą projekty zmierzające do integracji wielu branż gospodarczych w tym rozbudowy bazy gastronomicznej uwzględniającej tradycje kulinarne obszaru LGD, rozwoju agroturystyki, gospodarstw opiekuńczych, zagród edukacyjnych i przetwórstwa lokalnego. Przedsięwzięcie ma zatem na celu poprawę konkurencyjności i podniesienie dochodowości działających gospodarstw rolnych. Dodatkowo sprzyjać będzie rozwojowi technologii i cyfryzacji sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich

Wskaźnik produktu: Liczba przedsiębiorstw / gospodarstw rolnych

Wskaźnik rezultatu: R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.

Infrastruktura dla turystyki, rekreacji oraz integracji i animacji społeczności lokalnej

Uzasadnienie: Modernizacji, remontu, unowocześnienia i zmiany przeznaczenia wymagają liczne obiekty, będące w posiadaniu gmin, organizacji społecznych, czy osób fizycznych. Uatrakcyjnianie wymagają obiekty takie jak świetlice wiejskie, skwerki, place zabaw, ścieżki edukacyjne i rekreacyjne, ciągi piesze i pieszo-rowerowe, infrastruktura sportowa na wsi, obiekty kultury. Stanowią one naturalne zaplecze infrastrukturalne, które po poddaniu modernizacji można wykorzystać na cele związane z rozwojem gospodarczym i społecznym mieszkańców obszaru przy zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań służących ochronie środowiska np. lampy solarne, turbiny wiatrowe do oświetlania miejsc rekreacji, siłownie napowietrzne.

Wskaźnik produktu: Liczba osób

Wskaźnik rezultatu: R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.

Przedsięwzięcia dla celu II. *Włączenie społeczne oraz ochrona obiektów dziedzictwa lokalnego i środowiska.*

Zaplanowano działania zmierzające do rozwoju małych lokalnych inicjatyw angażujących szerokie grono mieszkańców, nawiązujące do lokalnych zasobów historycznych, kulturowych czy przyrodniczych. Zakres tematyczny naborów dotyczyć będzie renowacji obiektów zabytkowych, przywrócenia ich funkcji dla społeczności lokalnej i nie tylko. Tworzenia innowacyjnych koncepcji Smart Village z pogłębioną analizą potrzeb i problemów z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Włączenia społecznego seniorów, osób młodych i osób w niekorzystnej sytuacji do społeczności danej miejscowości.

Źródło finansowania: EFROW, WFOŚiGW, Fundusz norweski i EOG

Sposób wyboru projektów: tryb konkursowy, projekty grantowe, projekty w partnerstwie, animacja

Zachowanie dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi

Uzasadnienie: Na obszarze Krainy znajduje się wiele obiektów i przedmiotów ruchomych świadczących o bogatym dziedzictwie lokalnym. Znaczna ich część wymaga prac konserwatorskich i renowacji. Przedsięwzięcie to i realizowane w jego ramach projekty mają na celu zachowanie tych cennych obiektów dziedzictwa oraz ich udostępnienie turystom i mieszkańcom, przyczyniające się do wzmacniania więzi mieszkańców z miejscem zamieszkania, oraz do uatrakcyjniania obszaru LGD i budowania oferty turystycznej.

Wskaźnik produktu: Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim

Wskaźnik rezultatu: R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego

Tworzenie koncepcji inteligentnej wsi

Uzasadnienie: Preferowane będą projekty powstające z inicjatywy oddolnej mieszkańców, w partnerstwie (Smart Williges) wpływające na mieszkańców obszarów wiejskich poprzez identyfikację wprowadzonych innowacji społecznych oraz cyfrowych na obszarach wiejskich w formie opisu stanu faktycznego (z pogłębionym uwzględnieniem wizji oraz inicjatyw wdrażania tej koncepcji w przyszłości przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii, między innymi w zakresie edukacji, usług społecznych, zdrowia, transportu, energii, handlu, czy też gospodarki odpadami). Przedsięwzięcie jest innowacyjne ze względu na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych ramach którego poszukiwane są pomysły i inicjatywy, które poprawiają jakość życia na wsi.

Wskaźnik produktu: Liczba koncepcji inteligentnej wsi

Wskaźnik rezultatu:R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi. .

Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie ma na celu wzmacnianie poczucia więzi i integracji wszystkich grup społecznych miejscowości obszaru LSR. Zmiany demograficzne, cywilizacyjne i kulturowe zachodzące w społeczeństwie powodują iż zmienia się liczebność i aktywność poszczególnych grup wiekowych. Nasilający się proces odpływu osób młodych i rodzin z dziećmi do dużych ośrodków miejskich powoduje, iż obszary wiejskie się „starzeją”. Zwiększa się również odsetek osób z dysfunkcjami fizycznymi, psychicznymi i społecznymi. Niezbędne zatem jest podjęcie działań zmierzających do aktywizacji tych grup. Realizowane w ramach tego przedsięwzięcia projekty zaktywizują i ponownie zintegrują społeczność, wykreują nowe zainteresowania i aktywności. Społeczność poprzez udział w różnego rodzaju szkoleniach, warsztatach praktycznych, zajęciach tematycznych i sportowych urozmaici wolny czas. Osoby samotne, z dysfunkcjami zamknięte dotychczas w domach będą mogły na nowo odkryć uroki swoich miejscowości. Udział w zajęciach organizowanych w ramach tematycznych naborów pobudzi mieszkańców do działania, samodzielnego wymyślenia i kreowania atrakcji a także poszukiwania źródeł ich finansowania. Miejscowości zaczną „żyć”, staną się atrakcyjniejsze, ciekawsze, bardziej urozmaicone a tym samym mniejsza będzie skłonność osób młodych do wyjazdu czy emigracji. Ważny będzie też aspekt integracyjny, spajający mieszkańców wszystkich gmin w ramach jednej Krainy Wielkiego Łuku Warty. Projekty realizowane w ramach tego przedsięwzięcia powinny też brać pod uwagę aspekt przekazu tradycji kulturowej do wzmocnienia więzi z miejscem zamieszkania, zwłaszcza młodego pokolenia. Przewiduje się organizację konkursów na projekty partnerskie z udziałem partnerów zagranicznych lub krajowych spoza obszaru objętego LSR Projekt partnerski będzie obejmował co najmniej 2 partnerów i ma na celu wymianę doświadczeń, projektowanie wspólnych działań i znajdowanie wspólnych rozwiązań problemów zidentyfikowanych w LSR właściwych dla partnerów.

Wskaźnik produktu: Liczba operacji polegających na włączeniu społecznym seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji

Wskaźnik rezultatu:R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.

Wskaźnik produktu będące wynikiem realizacji pojedynczych operacji składających się na przedsięwzięcia zaplanowano do osiągnięcia najpóźniej do końca realizacji LSR. Postęp w realizacji (monitoring) będzie mierzony w co najmniej rocznych odstępach. Źródłem informacji do wskaźników produktu będą sprawozdania końcowe z realizacji operacji, doręczane do SW i/lub LGD – w przypadku projektów grantowych wraz z wnioskami o płatności końcowe.

Wskaźnik rezultatu będzie w miarę możliwości bazować na dokumentach lub danych gromadzonych przez beneficjentów jako dowód realizacji i zachowania celu operacji. Dane do monitoringu wskaźników będą częścią sprawozdań końcowych z realizacji operacji i sprawozdań monitorujących składanych corocznie przez okres związania z celem operacji.

Harmonogram realizacji wskaźników

Cel	Nazwa wskaźnika	Lata					
		2024	2025	2026	2027	2028	2029
C 1	<i>Rozwój gospodarczo-społeczny obszaru „Krainy Wielkiego Łuku Warty</i>						
P.1.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne	Liczba utworzonych miejsc pracy	10	10	10	4	0	0
P.1.2 Dywersyfikacja działalności rolniczej	Liczba przedsiębiorstw / gospodarstw rolnych	0	4	4	4	0	0
P.1.3 Infrastruktura dla turystyki, rekreacji oraz integracji i animacji społeczności lokalnej	Liczba osób korzystających	600	400	400	400	400	200
Wskaźnik rezultatu W.1.1	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	10	10	10	4	0	0
Wskaźnik rezultatu W.1.2	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	0	4	4	4	0	0
Wskaźnik rezultatu W.1.2	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	600	400	400	400	400	200
C 2	<i>Włączenie społeczne i podniesienie standardu życia mieszkańców</i>						
P.2.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	0	4	4	2	0	0
P.2.2 Tworzenie koncepcji inteligentnej wsi	Liczba koncepcji inteligentnej wsi	18	0	0	0	0	0

P.2.3 Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji	Liczba operacji polegających na włączeniu społecznym seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji	0	1	1	0	0	0
Wskaźnik rezultatu W.2.1	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	0	120	120	60	0	0
Wskaźnik rezultatu W.2.2	R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi.	18	0	0	0	0	0
Wskaźnik rezultatu W.2.3	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	0	20	20	0	0	0

Tabela 9 Harmonogram realizacji wskaźników

Źródło: LGD, opracowanie własne

Operacje zaplanowane do finansowania w ramach LSR realizowane będą przez beneficjentów reprezentujących wszystkie sektory życia społeczno-gospodarczego obszaru LGD. Dla osiągnięcia celów i przedsięwzięć wskazanych w LSR zaplanowane wskaźniki, które są do nich adekwatne, mierzalne, przejrzyste, a do każdego są podane źródła danych i okresy pomiaru, wartość bazowa oraz określony został termin osiągnięcia wartości docelowych. Wartości docelowe wskaźników, jakie mają zostać osiągnięte dzięki realizacji LSR zostały określone proporcjonalnie, racjonalnie i efektywnie do planowanej wielkości zaangażowania środków PS WPR. W LSR będą uwzględnione wskaźniki pochodzące ze źródeł statystyki publicznej takie jak liczba utworzonych podmiotów gospodarczych wykazanych w systemie CEIDG, które otrzymają wsparcie w ramach realizacji LSR

Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji

Procedura wyboru operacji przez LGD w tym przyjęte lokalne kryteria wraz z opisem procedury ich zmiany oraz zasady regulujące kwestie wyboru i oceny operacji w ramach LSR, procedura wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz z opisem sposobów rozliczania grantów, monitorowania i kontroli stosowana w LGD „Kraina Wielkiego Łuku Warty” jest zgodnie z zapisami Rozporządzenia 1303/2013 oraz **Ustawy o rozwoju lokalnym** - Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności. Procedury określają sposób postępowania dla operacji indywidualnych oraz projektów grantowych LGD.

Opracowano nie dyskryminującą i przejrzystą procedurę oraz obiektywne kryteria wyboru operacji, które pozwalają uniknąć konfliktów interesów, gwarantują, że co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru pochodzi od partnerów nie będących instytucjami publicznymi i umożliwiają wybór operacji w drodze procedury pisemnej. Rada oceniając wnioski o dofinansowanie otrzyma narzędzie, za pomocą którego w sposób prosty, nie budzący wątpliwości i sprawnie dokonała ich wyboru do realizacji LSR.

Zapewnienie transparentności LGD zarówno dla jej członków i partnerów, jak i potencjalnych beneficjentów już na etapie opracowania LSR było jedną z ważniejszych kwestii, z jaką musiano zmierzyć się w pracach nad tworzeniem strategii rozwoju LGD Krainy Wielkiego Łuku Warty na lata 2023- 2027.

Zakres procedur

Na potrzeby realizacji niniejszej LSR opracowano dwie procedury (załącznik do wniosku o wybór LSR): dla naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach projektów indywidualnych dla beneficjentów innych niż LGD oraz dla projektu grantowego. Procedury w czytelny sposób opisują kolejne etapy prowadzenia naboru wniosków od momentu przekazania informacji od Urzędu Marszałkowskiego o planowanym konkursie, aż do momentu przekazania ocenionych przez Radę wniosków wraz z listami rankingowymi z uwzględnieniem procedury w zakresie wniesienia protestu zgodnie z ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych. Kluczowe kwestie uwzględnione w procedurach LGD, opracowane na potrzeby realizacji LSR mające na celu zagwarantowanie prawidłowości wyboru operacji zostały opracowane na podstawie doświadczeń z wdrażania LSR w latach 2007-2013, 2014-2020 i z wykorzystaniem metod partycypacji społecznej. Zespół roboczy przygotował wstępne założenia procedur poddając je konsultacjom społecznym w celu wypracowania nie dyskryminujących metod wyboru operacji uwzględniające:

- 1) Sposób udostępniania procedur do wiadomości publicznej. (na stronie internetowej LGD, oraz instytucji współpracujących- zgodnie z planem komunikacji)
- 2) Zapewnienie parytetu w poszczególnych głosowaniach organu decyzyjnego, gwarantującego, że co najmniej 50% głosów podczas dokonywania wyboru wniosków do dofinansowania, pochodzi od członków, którzy nie są przedstawicielami sektora publicznego. To ograniczenie nie dotyczy więc jedynie przedstawicieli

- władz publicznych, ale ma wymiar szerszy, czyli uwzględniać będzie również inne podmioty publiczne oraz rejestr grup interesu.
- 3) Przejrzysty podział zadań i zakres odpowiedzialności poszczególnych organów LGD w procesie oceny z uwzględnieniem przepisów prawa (regulaminy wewnętrzne – Rady Programowej, organów stowarzyszenia i procedury wyboru operacji).
  - 4) Zapewnienie stosowania tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru oraz sformułowanie mierzalnych i zrozumiałych kryteriów.
  - 5) Organizacja naborów wniosków przy uwzględnieniu minimalnych wymogów określonych przepisami prawa.
  - 6) Sposób oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji do dofinansowania, w tym postępowania w przypadku, gdy kilka operacji otrzymało jednakową liczbę punktów, a limit dostępnych środków nie pozwala na dofinansowanie wszystkich oraz podejścia do oceny według jakościowych kryteriów.
  - 7) Zasady w zakresie określania kwoty wsparcia dla danej operacji.
  - 8) Zasady w zakresie określania kworum i systemu głosowania np. bezwzględną większością głosów albo zwykłą większością oraz konsekwentne stosowanie wskazanego przez siebie sposobu.
  - 9) Sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu (w tym warunki i sposób wniesienia protestu, termin na jego wniesienie zgodnie z przepisami art. 22 ustawy o RLKS).
  - 10) Pisemne deklaracje i oświadczenia o zachowaniu bezstronności.
  - 11) Wyłączenia gdy członek/reprezentant członka organu decyzyjnego jest wnioskodawcą, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony, lub jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę.
  - 12) Publikowanie protokołów z posiedzeń organu decyzyjnego zawierających informacje o włączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy.

Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Kryteria wyboru operacji będą miały zastosowanie do wszystkich projektów prowadzonych w ramach każdego przedsięwzięcia LSR. Kryteria wyboru operacji zostały opracowane na podstawie diagnozy obszaru w celu osiągnięcia określonych w LSR wskaźników produktu i rezultatu. Kryteria wyboru wraz z opracowaniem zasad stanowiły jeden z kluczowych etapów opracowania LSR i obydwie procesy były przeprowadzane równolegle przy włączeniu społeczności lokalnej w proces ich tworzenia wykorzystując cztery metody partycypacji społecznej, określające kryterium minimum-maksimum otrzymanych punktów. Preferuje się, aby wnioskodawca przed złożeniem wniosku na konkurs skonsultował poprawność napisanego wniosku w biurze LGD. Wskazane jest, aby fundusze unijne skierowane były na społeczność lokalną, wpływając jednocześnie na ich rozwój, kwalifikacje, zainteresowania i jednocześnie stworzenie oferty zagospodarowania czasu wolnego.

Jednym z głównych założeń LSR są działania skierowane na grupy docelowe do których zaliczamy:

- osoby długotrwale bezrobotne,
- seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia)
- ludzi młodych (do 25 roku życia)
- osoby w niekorzystnej sytuacji tj.: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz kobiety”

Dąży się do tego, aby osoby z tej grupy uzyskały odpowiedni poziom statusu społecznego. Operacje powinny zapewniać zintegrowanie **podmiotów**, tj. operacja będzie realizowana przez podmioty z różnych sektorów; jej realizacja zakłada współpracę różnych podmiotów wykonujące cząstkowe zadania składające się na operację.

Operacja zapewnia zintegrowanie **zasobów**, tj. zakłada jednocześnie wykorzystanie różnych zasobów lokalnych, specyfiki obszaru, miejsc, obiektów oraz elementów stanowiących dziedzictwo przyrodnicze, historyczne, kulturowe. Operacja zapewnia zintegrowanie **celów LSR**, tj. w ramach operacji realizowane będą cele LSR, które są spójne, powiązane ze sobą oraz wzajemnie się uzupełniają.

Cele LSR planowane do realizacji w ramach operacji będą tworzyć logiczne związki i wzajemnie na siebie oddziaływać- synergia i komplementarność. Premiowane będą operacje, których realizacja przyczyni się do pobudzenia aktywności mieszkańców i zwiększenia ich więzi z miejscem zamieszkania lub powstał w partnerstwie. **Dodatkowo będą punktowane działania dotyczące tworzenia gospodarstw opiekuńczych, zagród edukacyjnych lub agroturystyki.** Punktacje w powyższym kryterium uzyskają Wnioskodawcy którzy w ramach przedmiotowego wniosku zakładają stworzenie gospodarstw opiekuńczych, zagród edukacyjnych czy agroturystyki. Podmioty te oferują usługi skierowane do seniorów, osób z niepełnosprawnościami czy w niekorzystnej sytuacji. Premiowane będą **projekty realizowane w ramach koncepcji Smart Village** – Kryterium ma zachęcić społeczność wsi obszaru LSR do aktywnego uczestniczenia w rozwoju swoich miejscowości.

Celem danego kryterium jest skierowanie środków finansowych na operacje, które przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich w tym samozatrudnienia. Operacja przewiduje wprowadzenie innowacji czyli zastosowanie nowych rozwiązań w dziedzinie produktu, technologii, technik organizacji lub urządzeń i sprzętu nie stosowanych do tej pory na tym obszarze. Wykorzystywanie tych rzeczy spowoduje, że przyjęte rozwiązania będą innowacyjne, w zależności od tego na ile te zasoby są unikalne i charakterystyczne tylko na danym obszarze (koncepcje „Smart willage”, zagrody edukacyjne i gospodarstwa opiekuńcze).

Zachętą do stosowania innowacyjnych działań będą organizowane przez biuro LGD spotkania animacyjne dla społeczności lokalnej. Kolejną zachętą będzie wydzielenie z budżetu LSR środków finansowych w planie działania i planie finansowym na przedsięwzięcie II.2 Tworzenie koncepcji inteligentnej wsi.

Wysoko punktowane będą operacje których innowacyjność projektu będzie dotyczyła jak największego obszaru oraz włączenia społecznego. Preferowane będą operacje ukierunkowane na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu. Procedura zmiany kryteriów wyboru operacji została zapisana w regulaminie Rady i otwiera możliwość wpływu na ich brzmienie zarówno członkom LGD jak i potencjalnym beneficjentom. Kryteria wyboru operacji są ściśle powiązane z wnioskami z analizy SWOT oraz diagnozą obszaru oraz zakresem wsparcia dla grup defaworyzowanych.

Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji zostanie uwzględniona innowacyjność

Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR. Podejście innowacyjne rozpatrujemy w kilku wymiarach - oddolne partnerskie podejście do rozwoju obszaru realizowane przez LGD, polegające na opracowaniu przez społeczność wiejską LSR oraz realizacja wynikających z niej projektów są w obrębie działania LGD innowacyjne w odniesieniu do wymiaru lokalnego. Przekazanie społeczności lokalnej kompetencji w zakresie możliwości decydowania o tym, co dla rozwoju danego obszaru jest najważniejsze, jest nowym sposobem angażowania mieszkańców w proces rozwoju. Innowacyjne podejście w ramach LSR, przede wszystkim wyraża się we wdrożeniu jej przez trzy sektory. Zaproponowane w strategii przedsięwzięcia do realizacji wiążą się z równoczesnym i szerokim wykorzystaniem wszystkich zasobów, tj. przyrodniczych, kulturowych, historycznych, finansowych i ludzkich. Istotnym jest, że dotychczas partnerzy lokalni swoje cele realizowali w rozproszeniu i z różnym skutkiem

Informacja o ewentualnej realizacji projektów grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.

Projekty grantowe – zgodnie z art. 14 ust. 5 ustawy o rozwoju lokalnym jest operacją, której beneficjent będący LGD udziela innym podmiotom wybranym przez LGD, zwanym dalej „grantobiorcami”, grantów będących środkami finansowymi programu powierzonymi przez LGD grantobiorcom na realizację zadań służących osiągnięciu celu tej operacji wg procedur wyboru operacji w ramach LSR.

Projekty grantowe skierowane są do organizacji pozarządowych w tym organizacji nie posiadających osobowości prawnej z możliwością jej użyczenia, przedstawicielom grup docelowych do których zaliczamy: osoby długotrwale bezrobotne, seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia), ludzi młodych (do 25 roku życia), osoby w niekorzystnej sytuacji, tj.: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz kobiety, instytucje kultury, jst. W ramach tego typu projektów, pomoc będzie przyznawana na operacje w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego, budowy lub przebudowy ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i promowania obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych. Kwota wsparcia od 5 do 50 tys. zł (przy intensywności pomocy 100 % kosztów kwalifikowalnych) na realizację zadania w ramach projektu grantowego. Pomoc będzie przyznawana w formie refundacji kosztów kwalifikowanych.

W partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR Planuje się do realizacji dwa projekty współpracy, w tym jeden o zasięgu międzynarodowym. Planowany do realizacji międzynarodowy projekt współpracy będzie miał na celu promocję kultury i turystyki. Planuje się zorganizowanie wyjazdu studyjnego na wydarzenie kulturowe do partnera zagranicznego oraz zorganizowanie imprezy plenerowej charakterystycznej dla obszaru LGD skierowanego głównie do organizacji pozarządowych, mieszkańców i turystów. Wydarzenie będzie miało na celu wymianę dobrych praktyk między Polską a partnerem zagranicznym, przeniesienie ich na lokalne środowisko w swoim kraju, uatrakcyjnianie ich przez lokalne społeczeństwo. Celami projektu są:

- promocja i kultywowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- dbałość o środowisko oraz popularyzowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych.

Z kolei głównym celem projektu współpracy regionalnego z sąsiednimi lokalnymi grupami działania będzie podniesienie atrakcyjności turystycznej obszarów działania partnerów poprzez wspólną promocję i rozwój infrastruktury na potrzeby rekreacji, kultury i turystyki.

Rozdział VIII. Plan działania

Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.

Harmonogramu osiągnięcia poszczególnych wskaźników pokazuje czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR obejmuje następujące okresy kluczowych efektów wdrażania LSR – narastająco dla rozliczenia całego procesu wdrażania LSR **2023-2027**. Szacując możliwości realizacji poszczególnych wskaźników produktu w poszczególnych przedziałach czasowych, za przedsięwzięcie związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy uznaje się przedsięwzięcie, dla którego określono wskaźnik produktu w postaci utworzenia nowego miejsca pracy i/lub utrzymania miejsca pracy. Wartości przyjęte w ramach kamieni milowych, nie będą niższe od wartości określonych na poziomie przepisów krajowych dotyczących minimalnych osiągnięć w zakresie budżetu i wskaźników produktu w określonym czasie.

Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR.

Plan Działania zaplanowano na bazie ścisłych powiązań z logiką realizacji LSR opisaną w rozdziale dotyczącym celów i wskaźników w LSR mając na uwadze, że cele ogólne i szczegółowe osiągnane będą w dłuższym okresie, zaś wskaźniki produktu mogą być mierzone bezpośrednio po zrealizowaniu operacji.

Szczegółowe wskazanie harmonogramu osiągania poszczególnych wskaźników produktu (w przedziałach czasowych) dla określonych w strategii przedsięwzięć, co w konsekwencji przełoży się na osiągnięcie celów przedstawiono w załączniku nr 3 do LSR.

Rozdział IX. Plan finansowy LSR

Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD powiązane z celami i przedsięwzięciami, Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta. W przypadku Wdrażania LSR wsparcie udzielane jest w formie dotacji w postaci ryczałtu w zakresie:

podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne oraz rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych – do wysokości 150 tys. zł,

-projektów grantowych do wysokości 500 tys. zł, przy czym wysokość pojedynczego grantu:

- na sfinansowanie przygotowania jednej koncepcji inteligentnej wsi, indykatywna kwota jednostkowa wynosi 4 tys. zł,
- na przygotowanie projektu partnerskiego wynosi: operacji planowanej do realizacji w partnerstwie: - do 50 tys. w przypadku projektu partnerskiego z podmiotem z obszaru operacji planowanej do realizacji w partnerstwie z podmiotem z zakresu innej LSR z Polski,
- do 150 tys. zł – w przypadku międzynarodowego projektu partnerskiego (z podmiotem z obszaru innej LSR z innego kraju),
- w pozostałych zakresach zadań objętych grantami - ustalana będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b); maksymalna kwota zostanie określona w oparciu o dane historyczne.

W pozostałych przypadkach Wdrażania LSR wsparcie będzie miało formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości **500 tys. zł**. W przypadku Wdrażania LSR intensywność wsparcia będzie wynosiła:

- do 65% kosztów kwalifikowalnych, z wyłączeniem operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych na operacje obejmujące inwestycje produkcyjne, - do 85% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych, - do 100% kosztów kwalifikowalnych inne na operacje, w tym na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne (zgodnie z art. 73 ust. 4 lit. c (iv) rozporządzenia o Planach strategicznych WPR)

w przypadku podmiotów innych niż jednostki sektora finansów publicznych, - do 75% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku jednostek sektora finansów publicznych podmiotów publicznych, z czego pomoc finansowa z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

Inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR.

Z uwagi na monofunduszowość Lokalnych Strategii Rozwoju w województwie łódzkim, a dużym zapotrzebowaniem na środki finansowe do realizacji uzasadnionych przedsięwzięć LGD ”Kraina Wielkiego Łuku Warty” zaplanowała pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych z innych niż EFRROW funduszy.

Będą to:

1. Środki krajowe -WFOŚiGW, Edukacja ekologiczna. Dotacja. Łączna kwota wsparcia wynosi do 95% kosztów całkowitych Zadania. Wnioskowana kwota dofinansowania na realizację jednego zadania nie może być niższa niż 5.tys. zł oraz nie może być wyższa niż 150 tys. zł
2. Środki zagraniczne - Fundusz norweski i EOG. Kultura. Rozwój współpracy kulturalnej, przedsiębiorczości w sektorze kultury i zarządzania dziedzictwem kulturowym.
Od 0,1 do 0,5 mln euro
  - o Dostęp do kultury i sztuki.
  - o Rozpowszechnienie koncepcji rozwoju widowni (ang. audience development)

Dla realizacji przedsięwzięć P.2.3 Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji

Rozdział X. Monitoring i ewaluacja

Monitoring i ewaluacja Proces monitoringu i ewaluacji są względem siebie niezależne, choć pozostają w ścisłym związku, gdyż dotyczą tych samych zagadnień. Monitoring i ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju są kluczowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, zapewniającymi pozyskanie informacji na temat postępów prowadzonych działań, w głównej mierze w kontekście realizacji przyjętych celów strategicznych i operacyjnych. Stanowią równocześnie narzędzia kontroli i oceny umożliwiające korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR i funkcjonowania LGD, poprzez wprowadzenie niezbędnych modyfikacji i uaktualnień przy realizacji opracowanej strategii. Monitoring realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju LGD” Kraina Wielkiego Łuku Warty” stanowi równoległy do jej wdrażania, ciągły i rutynowy proces wymagający zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w określonych przedziałach czasowych. Dla sprawnej jego realizacji, przyjmuje się, iż proces monitorowania, z uwagi na charakter prowadzonych działań, w sposób ciągły i na bieżąco, prowadzony będzie przez biuro LGD. W odstępach półrocznych pracownicy biura sporządzać będą pisemne sprawozdania z realizacji LSR, analizowane i zatwierdzane następnie przez Zarząd. Treść sprawozdań, zgodnie z zasadą jawności działania LGD, będzie podawana do wiadomości publicznej za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie ewaluacji będzie Zarząd, uprawniony do zlecenia jej wykonania pracownikom biura lub ekspertom zewnętrznym. Podobnie, jak w przypadku monitoringu, uzyskane wyniki prezentowane będą w formie raportu z badania ewaluacyjnego, upubliczniane za pośrednictwem strony www.krainawarty.pl. Proponowane metody badawcze (narzędzia): wywiady kwestionariuszowe z członkami Zarządu LGD, Rady LGD, pracownikami biura LGD, ankiety, wywiady swobodne z wybranymi beneficjentami, ewaluacyjna ankieta telefoniczna, ankieta e-mailowa, wywiad zogniskowany (focusgroup). Badanie ewaluacyjne względem strategii oraz w odniesieniu do ram czasowych ujętych w budżecie LSR, LGD planuje:

- ewaluację mid-term - (2026 r.) – diagnoza stopnia realizacji LSR. Wszystkie zmiany kontekstu, niska skuteczność, efektywność czy użyteczność są sygnałami do zmiany przyjętych założeń i modyfikacji strategii działania,
- ewaluację mid-term - (2027 r.) - diagnoza stopnia realizacji LSR. Wszystkie zmiany kontekstu, niska skuteczność, efektywność czy użyteczność są sygnałami do zmiany przyjętych założeń i modyfikacji strategii działania, • ewaluację ex-post - podsumowująca całość okresu programowania (2028 r.),
- ewaluację on-going – przeprowadzana w razie potrzeby, w trakcie wdrażania strategii w celu identyfikacji barier realizacji poszczególnych celów.

Dane źródłowe: • Typ ilościowy - dane ilościowe będą pochodziły z wszelkiego rodzaju zestawień, sprawozdań, sporządzanych na potrzeby PS WPR 2023-2027, w tym sprawozdań z przebiegu monitoringu LSR i LGD, • Typ jakościowy - dane jakościowe natomiast pochodzą będą z analiz opinii, wyników obserwacji, ankiety ewaluacyjnej, czyli z zastosowania jakościowych technik badawczych.

Tabela 10 Monitoring i ewaluacja

Elementy funkcyjnowania i wdrażania podlegające ocenie	Podmiot wykonujący badanie	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Elementy funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji				
Pracownicy biura LGD	Zarząd LGD / Ekspert, podmiot zewnętrzny	opinia kierownika biura nt. podległego personelu, opinia Zarządu, opinia wnioskodawców, karta doradztwa, ankieta oceniająca jakość doradztwa, sprawozdania z realizacji LSR	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IV kwartał 2025 (okres objęty pomiarem – III.2023 - III.2025) ▪ IV kwartał 2027 (okres objęty pomiarem – IV.2025 -IV.2027) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rzetelne wypełnianie obowiązków zgodnie z umową ▪ przestrzeganie regulaminu pracy biura ▪ jakość świadczonych usług
Organ zarządczy, decyzyjny oraz kontrolny	Ekspert podmiot zewnętrzny/ Walne Zebranie Członków LGD	listy obecności z posiedzeń protokoły z posiedzeń, sprawozdania z działalności organów, ankiety, wywiady, kwestionariuszowe z członkami Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IV kwartał 2025 (okres objęty pomiarem – III.2023 - III.2025) ▪ IV kwartał 2027 (okres objęty pomiarem – IV.2025 -IV.2027) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ frekwencja na posiedzeniach ▪ realizacja uchwał ▪ przestrzeganie regulaminów pracy organów
Realizacja zadań w ramach funkcjonowania LGD, w tym ocena działalność LGD	Zarząd LGD / Ekspert, podmiot zewnętrzny / Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	sprawozdania z realizacji LSR wnioski o płatność	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IV kwartał 2025 (okres objęty pomiarem – III.2023 - III.2025) ▪ IV kwartał 2027 (okres objęty pomiarem – IV.2025 -IV.2027) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zakres realizacji oraz stopień wydatkowania budżetu w ramach LGD ▪ opinia społeczności lokalnej nt. działań realizowanych przez LGD ▪ rozpoznawalność LGD ▪ efektywność komunikacji LGD ze społecznością lokalną

Elementy wdrażania LSR podlegające ewaluacji				
Realizacja LSR, w tym: celów, przedsięwzięć, wskaźników, wydatkowania budżetu	Zarząd LGD / Ekspert, podmiot zewnętrzny	matryca celów LSR, informacje od instytucji wdrażającej o zawartych umowach oraz wysokości wypłaconych środków, zestawienia wypłaconych środków, sprawozdania z naborów wniosków o przyznanie pomocy, sprawozdania z działalności organu decyzyjnego, ankieta monitorująca postęp realizacji LSR, ankiety, wywiady swobodne z wybranymi beneficjentami, grantobiorcami, karty kontrolne grantu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IV kwartał 2025 (okres objęty pomiarem – III.2023 -III.2025) ▪ IV kwartał 2027(okres objęty pomiarem – IV.2025 -IV.2027) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stopień realizacji poszczególnych celów ▪ stopień realizacji wskaźników ▪ stopień kontraktowania i wydatkowania środków ▪ spójność i trafność rozwiązań proceduralnych
Realizacja naborów , w tym: harmonogram, kryteria i procedury wyboru operacji, zainteresowanie społeczne naborem	Zarząd LGD / Ekspert, podmiot zewnętrzny / Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	sprawozdania z naborów wniosków o przyznanie pomocy, sprawozdania z działalności organu decyzyjnego, strona internetowa lgd – licznik pobrań informacji o naborze, karta doradztwa, analiza lokalnych kryteriów i procedury wyboru operacji, wywiady kwestionariuszowe, ankiety z członkami Rady	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IV kwartał 2025 (okres objęty pomiarem – III.2023 -III.2025) IV kwartał 2027(okres objęty pomiarem – IV.2025 -IV.2027) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zgodność działań z harmonogramem ▪ dostępność informacji oraz poziom zainteresowania lokalnej społeczności podejmowaniem działań w ramach prowadzonych naborów ▪ jasność, przejrzystość i aktualność lokalnych kryteriów wyboru
Elementy funkcjonowania LGD podlegające monitorowaniu:				
Szkolenia realizowane przez LGD	Pracownicy biura LGD	listy obecności ze szkoleń ankieta oceniająca	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach rocznych) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stopień realizacji harmonogramu szkoleń ▪ frekwencja na szkoleniach ▪ jakość świadczonych usług
Doradztwo	Pracownicy biura LGD	karty doradztwa, ankieta oceniająca doradztwo, sprawozdania z naborów wniosków o przyznanie pomocy,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach rocznych) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ilość i jakość świadczonych usług doradczych ▪ wskaźnik ilości wnioskodawców korzystających z doradztwa w stosunku do ilości osób korzystających z doradztwa w ramach naboru

Zainteresowanie działalnością LGD	Pracownicy biura LGD	strona internetowa LGD, listy obecności ze spotkań aktywizacyjnych, ankiety kierowane do lokalnej społeczności,	<ul style="list-style-type: none"> na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach rocznych) 	<ul style="list-style-type: none"> licznik wejść na stronę internetową frekwencja na spotkaniach aktywizacyjnych efektywność komunikacji LGD ze społecznością lokalną stopień realizacji planu komunikacji
Działalność organów LGD	Pracownicy biura LGD	listy obecności z posiedzeń	<ul style="list-style-type: none"> na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach rocznych) 	<ul style="list-style-type: none"> frekwencja na posiedzeniach
Elementy wdrażania LSR podlegające monitorowaniu				
Realizacja LSR i budżetu LGD	Pracownicy biura LGD	matryca celów LSR, informacje od instytucji wdrażającej o zawartych umowach oraz wysokości wypłaconych środków, zestawienia wypłaconych środków, sprawozdania z naborów wniosków o przyznanie pomocy, ankieta monitorująca postęp realizacji LSR, karta kontrolna grantu,	<ul style="list-style-type: none"> na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach rocznych) 	<ul style="list-style-type: none"> stopień osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu stopień wydatkowania budżetu na funkcjonowanie LGD, projekty realizowane przez beneficjentów, projekty grantowe, operacje własne, projekty współpracy
Nabory wniosków o przyznanie pomocy	Pracownicy biura LGD	harmonogram naborów, sprawozdania z naborów wniosków o przyznanie pomocy, karta doradztwa,	<ul style="list-style-type: none"> na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach rocznych) 	<ul style="list-style-type: none"> zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem stopień wykorzystania środków ilość osób korzystających z doradztwa
Projekty grantowe	Pracownicy biura LGD	ankieta monitorująca, karta kontrolna grantu, aplikacja OMIKRON	<ul style="list-style-type: none"> na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach rocznych) 	<ul style="list-style-type: none"> zgodność ponoszonych wydatków z zestawieniem rzeczowo-finansowym terminowość realizacji zadań grantowych

Źródło: LGD, opracowanie własne

Rozdział XI. Załączniki do LSR

Cele i przedsięwzięcia.

Tabela 11 Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, projekt w partnerstwie, animacja itp.)
2 904 000,00	C.1 Rozwój gospodarczo-społeczny obszaru „Krainy Wielkiego Łuku Warty”	Mieszkańcy obszaru LGD; Organizacje pozarządowe, KGW, osoby fizyczne, osoby prawne z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą, mieszkańcy, osoby w niekorzystnej sytuacji tj. : (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów). Rolnicy oraz ich małżonkowie i domownicy. Przedsiębiorstwa rolne, małe i średnie gospodarstwa rolne. Instytucje kultury, JST	Tryb konkursowy, projekty indywidualne, projekty grantowe, projekty w partnerstwie, animacja,
1 100 000,00	P.1.1. Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,	Mieszkańcy obszaru LGD: osoby długotrwale bezrobotne, seniorzy (osoby, które ukończyły 60 rok życia), ludzie młodzi (do 25 roku życia), osoby w niekorzystnej sytuacji, tj.: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz kobiety Rolnicy oraz ich małżonkowie i domownicy	Konkurs
414 000,00	P.1.2 Dywersyfikacja działalności rolniczej	Mieszkańcy obszaru LGD; seniorzy (osoby, które ukończyły 60 rok życia), ludzie młodzi (do 25 roku życia), osoby w niekorzystnej sytuacji, tj.: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz kobiety Rolnicy oraz ich małżonkowie i domownicy Przedsiębiorstwa rolne, małe i średnie gospodarstwa rolne.	Konkurs
1 390 000,00	P.1.3. Infrastruktura dla turystyki, rekreacji oraz integracji i animacji społeczności lokalnej	Mieszkańcy obszaru LGD; Organizacje pozarządowe, KGW, osoby fizyczne, osoby prawne z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą, osoby w niekorzystnej sytuacji tj. : (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów). Instytucje kultury, JST	Konkurs, projekt grantowy, projekty partnerskie, animacje

346 000,00	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Włączenie społeczne oraz ochrona obiektów dziedzictwa lokalnego i środowiska.	Osoby prawne nie prowadzące działalności gospodarczej, organizacje pozarządowe, KGW, osoby fizyczne, osoby prawne, mieszkańcy. Osoby w niekorzystnej sytuacji tj : kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów; Osoby długotrwale bezrobotne; Rolnicy oraz ich małżonkowie i domownicy. Przedsiębiorstwa rolne, małe i średnie gospodarstwa rolne, Instytucje kultury, jst.	Konkurs, projekt grantowy, projekty partnerskie, animacje
300 000,00	P. 2.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi	Osoby prawne nie prowadzących działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe,	Konkurs
16 000,00	P.2.2 Tworzenie koncepcji inteligentnej wsi	Organizacje pozarządowe, KGW, osoby fizyczne, osoby prawne, mieszkańcy. Osoby w niekorzystnej sytuacji tj : kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów; Rolnicy oraz ich małżonkowie i domownicy. Przedsiębiorstwa rolne, małe i średnie gospodarstwa rolne. Seniorzy (osoby, które ukończyły 60 rok życia); Ludzie młodzi (do 25 roku życia)	Konkurs, projekt grantowy,
30 000,00	P.2.3 Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji	Organizacje pozarządowe, KGW, osoby fizyczne i osoby prawne nie prowadzące działalność gospodarczą , mieszkańcy. Osoby w niekorzystnej sytuacji tj : kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów; Seniorzy (osoby, które ukończyły 60 rok życia); Ludzie młodzi (do 25 roku życia) Instytucje kultury, jst.	Konkurs, projekt grantowy, projekty partnerskie, animacje.

Źródło: LGD, opracowanie własne

1. CEL	Lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	Rozwój gospodarczo-społeczny obszaru „Krainy Wielkiego Łuku Warty”													
Przedsięwzięcie P.1.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,	Liczba utworzonych miejsc pracy	10	29%	10	59%	10	88%	4	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.2 Dywersyfikacja działalności rolniczej	Liczba przedsiębiorstw / gospodarstw w rolnych	0	0%	4	30%	4	66%	4	100%	0	100%	0	100%	
Przedsięwzięcie P.1.3 Infrastruktura dla turystyki, rekreacji oraz	Liczba osób	600	25%	400	42%	400	58%	400	75%	400	92%	200	100%	PS WPR

integracji i animacji społeczności lokalnej														
Wskaźnik rezultatu W.1.1	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.	10		10		10		4		0		0		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca	0		4		4		4		0		0		PS WPR

	pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.													
Wskaźnik rezultatu W.1.3	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.	600		400		400		400		400		200		PS WPR
C.2.	Włączenie społeczne i podniesienie standardu życia mieszkańców.													
Przedsięwzięcie P.2.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego lub	Liczba zabytków poddanych pracom konserwat	0	0%	4	40%	4	80%	2	100%	0	100%	0	100%	PS WPR

przyrodniczego polskiej wsi	orskim lub restauratorskim													
Przedsięwzięcie P.2.2 Tworzenie koncepcji inteligentnej wsi	Liczba koncepcji inteligentnej wsi	18	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.3 Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji	Liczba operacji polegających na włączeniu społecznym seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji	0	0%	1	50%	1	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR WFOŚi GW Fundus z norweski i EOG
Wskaźnik rezultatu W.2.1	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych	0		120		120		60		0		0		PS WPR

	wspierany mi projektami włączenia społecznego												
Wskaźnik rezultatu W.2.2	R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi.	18		0		0		0		0		0	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.3	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieraniem projektami włączenia	0		30		30		0		0		0	PS WPR

Dofinansowane przez
Unię Europejską

	społeczne		X		X		X		X		X		X	
--	-----------	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--

Tabela 12 Cele, przedsięwzięcia, wskaźniki Źródło: LGD, opracowanie własne

Budżet LSR - w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia

Tabela 13 Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	3 250 000,00	0,00	0,00	3 250 000,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	662 500,00	0,00	0,00	662 500,00
Razem	3 912 500,00	0,00	0,00	3 921 500,00
* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW. ** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.				

Źródło: Załącznik nr 4 do Regulaminu Konkursu na wybór LSR

Plan wykorzystania budżetu LSR – wykazujący wykorzystanie zakontraktowanych środków w podziale na poszczególne fundusze i lata.

Tabela 14 Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	661 100	20%	801 640	45%	451 640	59%	350 000	70%	533 080	86%	215 000	93%	237 540	100%
EFS+	0,00	0	0,00	0			0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
EFRR	0,00	0	0,00	0			0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
RAZEM	661 100	20%	801 640	45%			801 640	70%	533 080	86%	215 000	93%	237 540	100%

Źródło: LGD, opracowanie własne

Rozdział XII. Wykaz wykorzystanej literatury

1. „Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020”.
2. **Ustawa RLKS** - ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. z późn. zm.);
3. **Ustawa o PS WPR** – ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz. U. z 2023 poz. 412);
4. **Rozporządzenie 2021/1060** - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;
5. **Rozporządzenie 2021/2115** – Rozporządzenia Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013
6. **Rozporządzenie 1303/2013** - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006
7. Powszechny Spis Rolny 2020 – wynik ostateczny w województwie łódzkim.
8. „Zaktualizowana lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, programowanie 2021-2027” -
9. Strony internetowe:
<https://ksow.pl/wspolna-polityka-rolna/wpr-2023-2027> <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/konkurs-na-wybor-lsr>
<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>
10. Dane statystyczne z publikatorów.